

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Secție Bona • Mercuri 7 Iulie 1991 27 (175)

SOLUȚIA SCHIMBĂRII (III)

Odată acceptată ca pe o condiție a păstrării unității strategice această sifurare ca loc geometric a democrației creștine ar da, cred, guvernării opoziției forța necesară ocolirii schismelor, a incosecvențelor sau a gălcevei de principii și, totodată, ar ajuta-o să se concentreze asupra celor mai adecvate soluții practice de redresare social-economică și morală a societății românești. Căci dacă prezența în corpore a opoziției la guvernare reprezintă, s-o recunoaștem, un experiment politic, ea, guvernarea propriu-zisă, nu are voie să fie experimentală. Pe de o parte pentru că starea națiunii nu mai suportă, obiectiv vorbind, încă un experiment iar, pe de alta, pentru că tranziția despre care tot vorbim trebuie să ajungă la un liman, fie că vrem fie că nu. Nu-i mai puțin adevărat, în aceeași ordine de idei, dar dintr-o altă perspectivă, că post modernismul politic din vremea noastră lasă să se vadă tot mai limpede tendința de interferență, de amestecare a doctrinei economico politice al cărei rezultat se anunță a fi – dacă expresia nu sună prea șocant – o social-democrație liberală înăuntrul căreia justiția socială să devină ca să spun așa, conceptul moderator al confruntării dintre protecția socială și libera inițiativă individuală socotite de data aceasta nu ca entități disjuncte ci drept complementare. Fără îndoială că această tendință va acționa și în cazul unei guvernări a opoziției, ceea ce – a-

dăugat rolului de loc geometric al democrației creștine – va spori, probabil, coerența strategiei și a tacticilor pe care le va promova această guvernare. Și nu e deloc exclus ca în cazul unui succes al ei, în cazul deci al redresării plurivalente a societății românești, experimentul politic al unei guvernări neomogene doctrinar să aibă drept efect major constituirea, și la noi, chiar înaintea altor țări est-europene, a unei doctrine post-moderne și respectiv, a unei formațiuni politice care s-o reprezinte. Dar asta e, deocamdată, o ipoteză asupra căreia oamenii politici din partidele opoziției au de reflectat, nu puțin și nici în grabă. În orice caz, schimbarea de guvern, după opinia mea, iminentă, are sens numai și numai dacă înseamnă o schimbare a strategiei de guvernare și ea va trebui primită sine ira et studio de actuala coalitie guvernantă, așa cum primești înlocuirea lui 2x2 = 5 cu 2x2 = 4. Problema e, așadar, dublă: a capacității opoziției de a găsi și păstra, pe timpul guvernării ei „cheia” unității strategice și tactice – una și a capacității FDSN-ului și aliaților săi de a primi alternativa opoziției ca pe o consecință firească a eșecului propriu – a doua. Dacă problema secundă poartă semnătura realității vizibile cu ochiul liber, cea dintâi e semnată de nevoia vitală a schimbării acestei realități.

„L”

GEORGE ASTALOȘ

BALADA TRIȘORULUI SCOPIT

Cu un «Mini-glosar argotic»

— IN PAGINILE 8 9 10 —



Număr ilustrat cu lucrări semnate de Gh. Vinătoru, D. Gheață, Tonitza, Adam Băltatu, Ciucurencu, Irina Codreanu, Corneliu Medrea, H. Catargi, Steriadi, Iser. Sub genericul „Nudul”, lucrările sînt expuse la Muzeul de Istorie și Artă al municipiului București.

TOULOUSE LAUTREC și învierea cu trupul

— IN PAGINA A 5-A —

«ȘI LIMBA POATE FI UN MOTIV DE RĂZBOI»

— IN PAGINA A 16-A —

Un caz de patologie literară

În nr. 25 al revistei de față am semnalat un caz pe care nu ezităm, cu toată consternarea și gravitatea a-l numi unul de patologie a spiritului critic, în care unul dintre cei mai activi și stimabili cultivatori ai celei de a zecea muze se ridică indignat și insultător împotriva spiritului care-i face posibilă propria afirmare și vocație. E vorba de Valeriu Cristea în *O falsă problemă* (Literatură, 7, 1992), un text care merită să intre în

analele teratologiei disciplinei, autorul lui condamnând pe toți cei care sunt sau vor fi în dezacord literar cu el, niste „fi căloși”, iar discuția, ce s-ar dovedi dintre cele mai utile și mai fructuoase, un atentat la gloria unui mare artist decretat intangibil. Dar, dincolo de evoluția generală spre bizar a acestui critic, să notăm buna tovărășie în care se află nu numai cu Eugen Simion, dar și cu o întreagă categorie de scriitori care, refractari spiritului critic, întrec în „ingrijorarea” față de soarta „valorilor” ce se văd, chipurile, atacate, sugerându-se mereu că ar fi vorba de o acțiune politică, de o confuzie abuzivă de care încearcă să profite tot felul de neaveniți pentru a nimici literatura contemporană — desigur cea scrisă în timpul socialismului, căci pe aceea socialistă propriu-zisă nu îndrăznesc să o apere nimeni. Nu am fi referit asupra acestui caz dacă el nu ar avea ca efect și compromiterea prin exces a vocătesc a unei cauze care s-ar fi apărut singură și, în fapt, nici nu ar fi constituit un pretext de dispută: în speță, fără lipsa de tact a „apărătorilor” săi postumi, Marin Preda (și opera lui) n-ar constitui un pretext de învrăjbit și contestare. Supralicitând inabil, cei doi critici n-au făcut decât să stricăsească în altii, cu destulă dispetic și ei, năzuința de a restabili adevărul. Astfel, încă din 1991, într-o discuție cu Ianuș Neagu și Valeriu Cristea, Eugen Simion făcea un apel la alarmă (i ră însă a insulta pe nimeni, ci doar defumând a levarul prin abuzive generalizări): „Cum juceci tu atacurile la care e supus Marin Preda în presa românească de azi? Dl. Gh. Grigorecu, de pildă, îl consideră în Contemporanul, «e laborați ni le» sub o limită morală acceptabilă... Mai înainte I. Neoițescu îl socotea (într-o emisiune la BBC) vinovat de «dzastrul [!] realismului socialist în obsedantul deceniu» scrie E. Simion, iar Valeriu Cristea răspunde: „Nu pu-

Alexandru George

Continuare în pag. a 3-a

DEBUTUL LUI
NICOLAE IORGA,
100

Cel mai fecund
scriitor din lume

— IN PAGINA A 7-A —



semn

O naștere care ar putea fi un deces

Fără îndoială că evenimentul politic intern cel mai însemnat al săptămânii trecute este „protocolul” încheiat între PNTCD, PSDR, PAC, UDMR, PL și PD(FSN), care sună astfel: „Astăzi, 17 iunie 1993, formațiunile semnatare ale prezentului protocol, situate în centrul societății politice, alcătuind împreună cea mai importantă forță parlamentară, au realizat o înțelegere menită să conducă la un pact de guvernare capabil să scoată țara din gravă criză cu care este confruntată pe toate planurile”.

Recunoaștem în josul acestui text pe cât de concis pe atât de limpede semnăturile domnilor: Corneliu Coposu, Sergiu Căneșcu, Nicolae Manolescu, Verestoy Attila plus Marko Bela, Dinu Patriciu și Petre Roman. În urmă cu două (sau, poate, trei) săptămâni, cinci dintre aceste partide au semnat împreună cu alte treisprezece formațiuni și partide: PER PNL, CE, PUD, UDC, AC, AFDPR, Asociația „21 Decembrie”, FER, Miscarea „România Viitoare”, Sindicatul politic „Fraternitatea”, Solidaritatea Universitară, UMRL, Uniunea Națională a Somerilor din România un alt „protocol”, e drept mai puțin concis, în cadrul Convenției Democratice din România.

Articolul 6 al acestui nu mult mai vechi „protocol”, la sfârșitul căruia recunoaștem toate semnăturile citate mai sus, minus cea a d-lui Petre

Roman, sună astfel: „Partidele și formațiunile din Convenția Democrată din România se angajează să colaboreze în perioada legislativă în cursă în octombrie 1992 pe plan politic parlamentar și extraparlamentar și, când va fi cazul, să participe la o guvernare comună în vederea atingerii obiectivelor înscrise în art. 1”. („Obiectivele înscrise în art. 1” sunt: „scoateră țării din criză și instaurarea în România a unui regim democratic”).

Conform protocolului CDR deci, toate cele 18 (optsprezece) formațiuni membre, deși păstrându-și „identitatea, programul, structurile, strategia de dezvoltare și personalitatea juridică”, cum se specifică în art. 3, trebuie să acționeze numai împreună, în cazul unei eventuale guvernări, căci altfel tot acest act nu ar fi decât un moft. Or, despre o eventuală guvernare este vorba și în protocolul de săptămâna trecută, atâta doar că el este tratat cu PD(FSN) numai de cinci dintre partidele din CDR. Există două posibilități: ori cele cinci au primit mandat din partea CDR pentru a încheia, noul protocol, ceea ce, totuși, ar constitui o încălcare a art. 6, dar cu asentimentul semnatarilor n-ar fi, poate, grav, însă ar necesita și o specificație care expresă, ori cele cinci partide au semnat noul protocol uitând prea repede de cel vechi și transformându-l astfel în literă moartă. Cum nu ne vine să dăm crezare celei de-a doua ipoteze, din care ar rezulta multe altele, foarte neplăcute pentru politicologii români din opoziție, preferăm să credem că o temeinică analiză în cadrul CDR a dus la protocolul din 17 iunie și că acest lucru nu este specificat dintr-o „regretabilă eroare”, vorba aceea. Dacă, totuși, nu e adevărată această din urmă presupunere, atunci noul protocol e chiar mai important decât a păruț, el consfințind nu numai nasterea unei noi alianțe ci și decesul unei mai vechi (CDR) și în același timp decesul multor speranțe în România.

Nicolae Prelipceanu



Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● IULIAN COMĂNESCU: „Știați (...) că Mircea Snegur s-a declarat «moldovean» de naționalitate și a mai spus «am fost și rămân un bun prieten al poporului român»? Fereste-ne Doamne, de prietenii, că de președinți...» (ORA) ● ION CRISTOIU: „Stimatei admiratorilor ai lui Ion Iliescu, n-am nimic cu domnia sa. Nu fac altceva decât să-l privesc cu alți ochi decât ai dumneavoastră. Dumneavoastră îl urmăriți cu ochii aburii de dragoste necondiționată». (Evenimentul zilei, „publicație supusă sancțiunilor președintelui Ion Iliescu”) ● OCTAVIAN PALER: „«Suntem într-o stare de normalitate», a declarat, recent, Ion Iliescu: „Nu pot crede că dl. Iliescu îi lipsește într-atât proprietatea cuvintelor încât nu sesizează deosebirea dintre «normal» și «anormal»». (România liberă) ● MIRCEA MIHAIES: „Se uită (...) că dl. Iliescu nu și-a început cariera politică în 1989 și că de numele lui se leagă destule din fărâdelele anilor cincizeci. Nu ținem minte ca el să fi protestat vreodată împotriva prezentei rușilor în țară. Sau împotriva dictaturii criminale a lui Dej Ori împotriva aberațiilor lui Ceaușescu. Dar lată-l că protestează acum, în 1993, împotriva d-lui König pentru că ne arată drumul spre Europa!». (România literară) ● Consilierul prezidențial IOSIF BODA: „Președintele nu dorește să-și schimbe comportamentul». (Interviu acordat Dorinei Băescu, Zig-Zag) ● ALEXANDRU GANEA: „Președintele vorbește ca predecesorul său». (Cotidianul) ● „Președintele Iliescu în Elveția. Declarații de export cu fundă roz-bombon». (Meridian) ● „Eșuarea voi-

lă a flotei românești. Cum minte un ministru vinovat. Cum închide ochii președintele Iliescu». (Anchetă, Adevărul) ● ION CRISTOIU: „Atenția opiniilor publice din aceste zile a fost atrasă de cea mai mare afacere făcută în detrimentul statului român după decembrie 1989: contractul dintre compania românească de navigație PETROMIN și firma grecească FORUM MARITIME”. „Afacerea PETROMIN ne demonstrează, încă o dată, că discursurile electorale ale FDSN n-au fost altceva decât simplă demagogie». (Evenimentul zilei) ● BARBU CIOCULESCU: „Zici tranziție, zici corupție, iar aceasta e crema hoției, gradul la care insul nu mai cară în spinare obiectul, ci-l obține printr-un telefon și-l sechestrează într-un TIR». (România liberă) ● HORIA TABACU: „Conform Legii 33/1993, Salariile actualei nomenclaturi pot ajunge la juma' de milion». (Evenimentul zilei, bulina albastră) ● CORNEL NISTORES-CU: „Activiștii de ieri — bolerii de mâine». (Expres) ● „Everac o face lată, Demitere ilegală în televiziune. «Tablicetistul» național îl interzice pe Caragiale! Dar vrea, de fapt, să interzică tot!» (Flacăra) ● „Sămbăta trecută, la ora știută, dl. Paul Everac ne-a făcut plăcerea de a-l admira în toată splendoarea fizicului și intelectului său. De data aceasta a depășit toate culmile inteligenței moralizatoare, cu care l-a înzestrat dl. abundență mama-natură». (Expres magazin) ● ALCIBIADE: „Excolentă tableta de sămbăta trecută rostită la televizor de dl. Paul Everac». (România Mare) ● TUDOR OCTAVIAN: „O prostie spusă sau scrisă se numește propozițiune. Răspândită prin radio, presă și televiziune, prostia capătă ceva din fascinația unei legi». (România liberă) ● HO și MIN: „În numărul 34, din 30 mai, al publicației

dictatura personală

Vacanța este pâinea celor tari

Gata cu constrîngerile de demnitar, cu tirania principiilor politice și cu practica parlamentar-legislativă, a venit vacanța. Vacanța? Ah, vacanța — „aceasta este pâinea celor tari”... Sutele noastre de „aleși” își vor încărca bateriile de roboți (salarizați regește de la 1 iulie 1993) în locurile ferite de năpaste, la munte și la mare, în țară sau în străinătate și își vor fecunda turma asupra căreia au tot pluit o sesiune întreagă, coborînd pe pămînt acum precum bărzăunii, înțelepți nevoie mare! Nimic nu merită, parcă, mai mult decît să pleci în vacanță tu, senatorul și deputatul și să lași în urma ta, cu bezele, pe toți amărîții de români să se descurce cum or putea de la 1 iulie, inclusiv cu noua taxă de impozit a imposturii politice, taxă pe valoarea adăugată, inventată să taie chiar orice avînt de vilegiatură, colectiv? Vorbind de lucruri sfinte: ce concediu de odihnă pe inflația asta, al muritorului de rînd? Poate o concediere, acolo, în plus după 1 iulie 1993 — că și șomajul e tot o formă de a intra în vacanță! O concediere în plus care să dea și mai mare importanță vacanței mai marilor noștri potențiali, adevărați, „capitaliști”, foști comuniști și securiști de virf, scăpați din rotunda Parlamentului în călduri, trimiși prin Constituție în vacanță și nu dea în streche, duși să se răcorească, măcar de s-ar întoarce alții.

Că țara arde? Lăsați-o dracului de țară, contează starea sufletească a clasei noastre conducătoare, nu ne dăm seama? De cite ori să repet? Pe timpul vacanței parlamentare o să vă lăsam Guvernul pe cap, să comande el prin „ordonanțe” impopulare; eventual măcar acum, vara, pe canicula asta anticomunistă, să uite și poporul așa de politică zilei de mine neasigurate de Putere, de ce vă e frică? De ce vă e frică nu scăpați: sindicatele stau cu ochii pe Guvern? Nu-i nimic, zău, Guvernul stă cu ochii spre Instituția Prezidențială — F.D.S.N. — P.R.M. — P.S.M. — P.U.N.R. — P.D.A.R. dacă e în vacanță Parlamentul — să lăsam însă pentru la toamnă „asprele idei” să-și iasă din teacă, practic.

Pe moment... Pe moment, bine ar fi să acceptați voi, muritorii de rînd, și acest



nou sacrificiu în numele „perioadei de tranziție”, să nu aveți nici măcar pretenția unui concediu de odihnă mai acatării, postrevoluționar, la munte sau la mare, în țară sau în străinătate — asta e o pretenție comunistă, nu vă dați seama? Doar ei, stăpînii neocomuniști, își pot permite și azi vacanțe reformate bine remunerate, ei, foștii și actualii grangurii roșii-decolorați, își pot permite să aibă de toate, ei au voie să-l minie pină și pe Dumnezeu, pot să fie corupți, să fure, să omoare, la nevoie, din motive politice, să salveze noul regim „democrat”, să ne domine nu numai material, ci și psihic, așa s-au născut ei norocoși, ei au fost vinuți Diavolului de la naștere, sunt niște sclavi, „da, dar niște sclavi de lux”, și cum Dumnezeu nu mai priddeste să-i pedepsească. Înmultindu-se ceva de speriat... Dar nu e nimic, pe lumea cealaltă Dumnezeu vă promite și vouă, muritorilor de rînd, că o să fii vinuți convenabil Diavolului și că o s-o țineți numai într-o pătrecere, „vă rugăm numai să muriți”, să muriți la timp, dacă nu mai suportați nedreptatea strigătoare la ceruri, doar moartea autentifică „jurămîntul de oameni liberi”, să ne contabilizăm lipsurile.

Pînă aici am ajuns: incapabili să leșim din această schemă mentală, ajunși birocrați ai esecurilor personale „care să ne contabilizăm lipsurile” (că nu tu concediu de odihnă, nu tu salariu ca lumea nu tu masină mică americană și casă la Sosea ci doar mizerie, cită încapă, îmbrăcăminte, purtată din burlăcie, neînnoită, mereu cîrpiță și buzunare goale: nu tu o supană, o distracție, acolo care să te elibereze abia dacă ai după ce bea apă) — accasta e soarta celui din popor, „sărac, dar cinstit”? Că am ales liber greșit în majoritate noi cei din popor, de două ori după Revoluție? Nu vă faceți iluzii, la eventualele alegeri libere anticipate vom vota și mai greșit e doar în firea lucrurilor, după rău urmează mai-răul nu binele, că în rău și mai-rău se desăvîrșește esența românu-lui, în vecl.

Filanropia socială sufletească a prostului de român e deja recunoscută, după 1947: „I se rupe în vaisepe” că ambuscării crizei (criză pe toate planurile) — parlamentari, guvernanti, politicieni, afaceriști verosi, foști colaboracioniști vinovați comunisti reformati taie și spînzură azi cum au tăiat și au spînzurat ieri, sau că toți neisprăviiți s-au cățărât prin chiar votul lui, al prostului de român, în funcții, să aibă ce să se lase scuipat, luat drept tîntă, uitînd de sine. Prostul de român neuitînd însă nici o clipă (șper!) din instinct că „din mormintele țării răsună mai multe voturi decît din localurile noastre electorale” la o adică...

La o adică? Să ne ferească Dumnezeu să se hotărască prostul de român să-și ia el „vacanță parlamentară” (de două luni?), tragic, la o adică, în numele autorității sale morale, în colectiv și să lase nomenclaturistii toată vara să muncească singuri pentru „consolidarea statului de drept” (a statului de drept în vacanță, pardon) — prostul de român alt de intransigent cu sine, nu cu bilciul public autohton politic estival al deșteptilor...

Petre Stoica

Liviu Ioan Stoiciu

Un caz de patologie literară

țini scriitori compromiși în vechiul regim au devenit peste noapte campioni ai democrației, monarhiști etc. Se poate vorbi la noi în prezent de un nou oportunism? Credeți că într-un regim totalitar dizidența e obligatorie pentru un scriitor? (Convorbiri, în Caiete critice 1(3)1991). Desigur că nu; dar nici nu e admisibil ca un profitor al regimului comunist (involuntar, până la un punct, foarte abil și calculat în genere) să fie propus ca model moral și, în ciuda valorii sale discutabile, să fie exaltat din motive de partizanat politic mult peste limitele adevărului estetic. Cui servesc toate acestea? Nu tocmai imposturii împotriva căreia cei doi critici au luptat cu armele literare citeva bune decenii?

„Cum exagerările acestea în doi nu ar fi de ajuns, căci o „convorbire” între Eugen Simion și Valeriu Cristea seamănă mai curând cu duetul de dragoste dintre Tristan și Isolda decât cu un schimb de idei sau de puncte de vedere, este solicitat Fănuș Neagu să ridice în felul său baroc nivelul exagerărilor: „Și I. Nevolescu și Gh. Grigurcu au fost complici (sic!) la comunism în egală măsură cu Marin Preda”. Chiar așa să fie? Să-l lăsăm pe mai tânărul Grigurcu; dar I. Nevolescu, cunoștea rigorile închisorii (odată cu atâția colegi ai săi de generație de la St. Aug. Doinaș și Ovidiu Cotruș la N. Balotă și Adrian Marino), în timp ce Preda și Fănuș Neagu se distrau la Peles în contul Fondului Literar, puțând de acolo povesti lucruri amuzante. Și când Tonegaru era asasinat iar Caration se afla la un pas de această situație, ce făcea colegul și prietenul lor scump

Marin Preda? Își scria desigur capodoperele care primumă să Ana Roșculeț și Destășurarea sau Martin Bormann și refăcea în sudori (pt. a fi pe linie) Risipitorii. Își făcea o reputație literară, ceea ce nu e desigur o crimă, dar în absența rivalilor săi marginalizați sau excluși (M. Villara, Pavel Chihala, dar și Vasile Voiculescu).

Că Preda a profitat de comunism (adică de prăbușirea unei întregi literaturi și „edificarea” alteia) păstrând o oarecare demnitate e desigur ceva ce-i face onoare, dar numai dacă-l comparăm cu Aurel Mihale, Petru Dumitriu sau Ion Călugăru, cel mult cu Z. Stancu. A spune că el și alții din generația lui (dar și din seria debutanților tardivi) au profitat de comunism e ca și cum ai spune că o mulțime de fericți au traversat Atlanticul cu vaporul de lux deși unii s-au lăfăit pe punte și alții au stat înghesuți și au muncit la cazane.

Dar trecând peste atacurile aceluiași Fănuș Neagu împotriva presei românești de azi („O atmosferă sordidă; Un aer de gunoaie, o negură de pecingini, iată ce se oferă zilnic de pe tarabele cu munți de pagini scrise de minți infierbântate la ospete cu venin”), să reținem apelul adresat scriitorilor de a se întoarce la literatură și a renunța la politică (asta în momentul în care semnatarul intervenției devenea directorul unei gazete politice și poate ar fi fost tocmai el indicat să-și rela unelte artistice și să ne dea nu pamflete împotriva pamfletarilor, ci acele opere literare cam de mult vreme așteptate de admiratorii săi) să revenim la Preda, un scriitor interesant,

dar mult discordant, aproape el însuși un caz de patologie literară. Preda repetă destul de des, într-o formulă și mai accentuată; ca și acesta e autorul câtorva cărți memorabile, între care **Moromeții I**, e o capodoperă și în același timp a semnat câteva sub nivelul literaturii, ultima (echivalentă cu **Gorila** celui-lalt) părând a fi scrisă de un fel de Petre Bellu care l-a citit pe Dostoievski (**Cel mai iubit dintre pământeni**) în vechile traduceri ale lui Sorin B. Rareș. Cariera lui Preda, sfârșită chiar și omește lamentabil, a fost rezultatul regimului în care a trăit, care l-a favorizat și deformat până la desfigurare și nenorocire. Putem deplânge (asa cum face orice om de minimă moralitate) o asemenea carieră dar nu să facem din beneficiarul-victimă o statuie. Asupra „moralității” lui Preda nu sunt abilitat să refer, deoarece nu cunosc deloc perioada lui „obscură” (a anilor de imediat după război) iar apoi l-am frecventat prea puțin. Mi s-au povestit, de către martori ai acelei epoci, lucruri îngrozitoare despre el (Radu Tudoran, Cerna Radulescu, Paul Georgescu, Ștefan Popescu), lucruri consemnate și în scris, dar care n-au văzut lumina tiparului, fiind considerate chiar de autorii lor inoportune. Dar voi desprinde un singur fapt, de interes psihologic general, pe care aș vrea să-l văd dezmințit în cazul că nu e real: unul din rarele motive ale admirației mele pentru acest om fusese faptul că evitase, deccenii întregi, să devină membru de partid, în ciuda faptului că regimul îl duse la favoruri extreme și la glorie. Explicația, dată între amici, era că „socialismul e bun”, dar el Preda nu e de acord cu soarta ~~tăranilor în comunism, mai ales de felul în care se făcuse colectivizarea agriculturii. Deși scriitorul fusese contemporan cu această crimă pe scară națională, să zicem că o considerase mai apoi cu totul altfel și-i inspira o „rezervă” de ordin politic, exprimată... tacit. Distrugerea elitei românești, asasinatale fizice și morale, răsturnarea întregii societăți și a tuturor valorilor nu-l afectaseră; numai soarta țărănilor îl „preocupa”, mai ales că pe lici pe colo exprima acest lucru și în scrisul său, într-atâta doar încât să nu deranjeze autoritățile, dar să-și păstreze rolul de „conștiință” măcar la nivelul mirării, larg cultivată în prudente escuri. Ei bine, în ultimii ani de viață i s-a pus ultimativ lui Preda o problemă gravă, cu adevărat de conștiință, și care determinase poziția majorității intelectualilor români încă din anii '50, anume dacă vrea să-și mențină funcția~~

de director al editurii Cartea Românească, că, trebuia neapărat să intre în partid. Preda a făcut acest lucru fără ezitare sub cuvânt că altminteri ar fi rămas copiii muritori de foame; a fost acceptat cu urgență bucurie, s-a ales imediat și deputat după o comedie electorală tipică...

Acesta era omul; de ce să facem din el o statuie?

Că în funcția deținută a realizat multe lucruri bune sau a fost determinat să le facă, în fine, că mulți oameni cinstiți au profitat indirect de pe urma lui, este iarăși adevărat și e de trecut în „activul” victii sale. Dar și asupra acestui lucru ar fi de discutat și eu personal nu cred că succesul lui Preda, C. Bălăiețu, a fost mai prejos în sarcina asumată (în condiții mai dezavantajoase) după cum nu cred că numirea lui D.R. Popescu (cu care n-am schimbat în viața mea nici trei vorbe) ar fi reprezentat pentru generația literară o nenorocire, chiar dacă dispariția lui Preda a fost resimțită de mulți ca atare.

momos:

Despre țărani

Trei au fost momentele benefice pentru țărani români, principala clasă a țării; atunci când Al. I. Cuza, trecând peste orice împotrivire, dizolvă la 2 mai 1846 Adunarea Electivă a României („lovitura de stat din 2 mai”) care se împotriva reformei agrare și, urmare a acestei lovituri, în august 1864 este adoptat „Textul legii rurale”, al căru arizan a fost M. Kogălniceanu; Legea reformei agrare din 17 iulie 1921, promulgată de Ferdinand I și prin care (cu despăgubire) marile moșii erau practic desființate; și 23 martie 1945 sub președinția lui Petru Groza, din motive politice-electorale sunt improprietățile „circa 900 000 de familii țărănești”. Practic, în 1947, datorită acestor trei improprietăți masive și care dădeau dovada despre ce este România țărănie era stăpânii țării. La 1 noiembrie 1946, când au loc alegerile „libere”, țărani își spun cu vântul și votează masiv cu partidele istorice (PNT și PNL), dar votul este pur și simplu inversat în favoarea comunistilor și astfel ei „câștigă” alegerile cu 79,86%. Răzbușunarea nu avea să întârzie. După ce pun total mâna pe putere prin abdicarea regelui, nu trec nici doi ani și la 2 martie 1949 sunt expropriate resturile de moșii (0,50 ha) rămase după improprietățile din '47, iar în 3-5 martie același an, o olenară a CC al PCR hotărăște colectivizarea. Urmează un lung calvar al țărănimii române care practic este desființată. După spusele partidului, colectivizarea a luat sfârșit la începutul anului 1962 și putem considera acest an ca data prin care țărănimia română a încetat să existe.

Astăzi, pe baza legii 19 privind inapoierea unei părți a pământului confiscat, țărănimia începe să se refacă. Comunistii aflați la putere știu însă ce forță reprezintă această clasă și se opun din toate puterile ca ea să devină ce-a fost țara țării. Nu va trece însă mult și țărani vor avea un cuvânt greu de spus, de fapt, ei vor hotări cine ne va conduce.

Ștefan Agopian

minimax

Perpetuarea anormalității (III)

Cum bănuiam cu o săptămână în urmă, de bună seamă că subiectul anunțat în/ de titlu a rămas pe mai departe actual. Doar actual nu însă și „cald” sau „fierbinte” căci, din păcate, anormalitatea a intrat în banalitate, ne-am obișnuit, am fost obligați să ne obișnuim cu ea până-ntr-atât încât ni se pare întru totul... normală și altcumva parcă nici n-am mai putea trăi, adică într-adevăr normal. Mai mult însă decât faptul în sine, mai mult și mai grav este că, ba dintr-o parte, ba dintr-alta, ba din toate părțile, se teoretizează normalitatea anormalității găsindu-i-se nu numai justificare ori circumstanțe atenuante ci — într-un fel de entuziasm cinic sau într-o strădanie de a linge a perfecțiunii întru perversitate —, găsindu-i-se acestei normalități a normalității, găsindu-i-se, inventându-i-se, diferite întemeieri. Și că un fel de prim-ministru, așa cum e cel actual — atunci când ne-a pregătit sufleteste la tv pentru TVA —, deci că ditamai funcționarul de stat ridică din umeri în fața corupției spunând e-asa e la noi (cum altfel când primii împincinați sunt înșiși companioni d-sale?!), că se întâmplă așa ceva în vâzul și auzul întregului popor telespectator, încă n-ar fi necazul din cale-afară. Dar scandalos, de-a dreptul scandalos este când intelectual... subțiri, problematici și dilematici (mulțumiți cu firmiturile ce li se aruncă de la ospățul puteritelor zilei) n-au nici o sfilă în a-i învăța pe cei ce stau să-i asculte ca ce să-i faci, dom'le, suntem în Balcani, deci n-avem de ce să ne așteptăm la mai mult, ceea ce se traduce prin stați măi oameni buni liniștiți, stați liniștiți și aveți răbdare că uite, v-o spunem noi intelectualii subțiri problematici și dilematici cu brevet, noi v-o spunem cum devine cazul, că dacă român zici, hoț zici și palavragiu și lichca, în rest oameni de treabă români, oameni de bine, băieți buni care știu cum să se descurce, doar că nițel cam hoți, palavragii și lichele etc. etc. Iar cât de bine și frumos rimează această „filosoficească” resemnare cu una dintre ideile dominante ale propagandei Puterilor, nu este prea greu de sesizat. Întâi ne-a zis-o talca Brucan: 20 de ani! Nici mai mult, nici mai puțin, 20 de ani ne trebuie până s-ajungem și noi românii în rând cu lumea — dacă

suntem cum suntem cârmuți desigur că vor fi insuficienți 20 de ani. Apoi, mai zămbăreț, mai părintește, dl. I. Iliescu, când vrei și când nu vrei, o tine-ntru o vicisitudine inerente ale tranziției că, vezi Doamne, democrația se învață greu, nu merge așa, să bați din palme și-a doua zi, peste noapte, să fie democrație. Asta e! Merge greu! Oamenii mai trebuie să-nvețe! Etc. etc. etc. Iar între timp, să te ții dezmăț!

Difficil fiind, așadar, nu să vezi, să surprinzi anormalitatea, ci să poți găsi cazul într-o exemplificare, tocmai fiindcă aproape totul este anormal. Bunăoară, începând chiar cu acest protest împotriva anormalității care el însuși este anormal atâta vreme cât „Luceafărul” n-o să mai apară, astfel încât scrierea lui, a protestului, n-are nici o noimă, făcută fiind doar așa, „platonice”, de dragul scrisului. Ori poate că nu! Poate că tocmai astfel, fără voie, se poate ajunge la normalitate. Căci, date fiind „hărmălaia” și confuzia iscate prin presă de puzderia scribăreților, hărmălaie și confuzie atât de prielnice stăpânirii, dat fiind că libertatea presei nu este decât un alibi al Puterii și totdeauna un mijloc de manipulare, poate că mult mai îndreptățită și mai demnă este acum bătaia tăcerii.



După care n-ar mai trebui să urmeze nimic altceva decât data și semnătura. Într-adevăr, nu înainte însă de a fi argumentat afirmația anterioară despre „hărmălaie” și confuzie.

Iată un exemplu cât se poate de concludent tocmai fiindcă este furnizat de o foaie ce se vrea și se declară independentă de Putere, având cătare mare în târg. Într-o aceeași zi, marți 29 iunie, pe aceeași pagină, prima, nu una ci două lucrături împotriva normalității, mai jos chiar și decât lucrăturile televiziunii cât e ea de everacă (sinonimul prostiei agresive). Iată-le dară în ordinea așezării lor în pagină. Prima lucrătură. După prezentarea pregătitoare, incitatoare cu lux de amănunte a unei orori (violul unei fetițe de 7 ani), bașca porția zilnică de atrocități, foaia cotidiană, al cărei titlu nu mai are rost să-l pomenim, ajunge la întrebarea: „Este necesară reintroducere pedepsei cu moartea?”; în continuare, pe lângă publicarea răspunsurilor cititorilor, promițându-se și un fel de investigație sociologică din care să reiasă, chipurile pe baze statistice, „ce dorește în acest sens opinia publică românească”. (N-ar fi deloc de mirare ca în viitor să colaboreze și IRSOP la lucrare.) Pedepsa cu moartea! Nici mai mult, nici mai puțin și s-ar putea conchide: fără comentariul! N-ar fi însă fair să nu le amintim „băieților” de la foaia respectivă că: 1) nu impunerea voinței/dorinței majorității este virtutea forte a democrației, ba dimpotrivă, este viciul ei; 2) abolirea pedepsei capitale este printre foarte puținele decizii politice într-adevăr democratice ale actualei Puteri; 3) incitarea la ură și violență este ultimul dintre rosturile unei gazete.

A doua lucrătură. Având de executat comanda de a lovi într-unul dintre puținii lideri intransigenți ai Opoziției (și l-am numit astfel pe dl. Nicolae Manolescu în calitate de președinte al PAC) mai marele foji s-a căznit s-o facă, dar și în același timp parsiv, deci laudând chipurile, pentru o scornită vocație social-democrată, amintind de zvonurile mai vechi despre o pretinsă aservire a PAC socialiștilor francezi. Mărșavia este însă însoțită și de niște considerații generale, căci prostii dacă nu sunt și fuduli n-au astămpăr. Iată-le, considerațiile, căci sunt antologice. „Așa cum ne arată istoria culturii române, dar și istoria culturii universale, intelectualii de formație umanistă n-au putut fi, din punct de vedere politic, decât la stânga. Prin esența sa, un intelectual umanist nu poate fi decât de partea celor mulți. E greu de crezut că un asemenea intelectual ar putea pleda pentru cei care se îmbogățesc. Chiar și atunci cind îmbogățirea se face pe căi cinstite.” Brava gazetă, brava gazetar! Într-adevăr, tocmai fiindcă erau de stânga marea majoritate a intelectualilor români din perioada interbelică au murit în pușcării sau, cei care au putut, au emigrat în Occident unde însă, ce-i drept, nu-i așa, au fost susținători încofați ai stângii socialiste/comuniste!!!

Mai grav e însă că, așa cum reiese că se poate de limpede din citat, într-o min-

te definitiv marxizată—mancurizată, politică de dreapta înseamnă o politică potrivnică celor mulți. Și încă și mai grav este că produsele unei asemenea minți au căutarea pe care o au cici din neate, nu numai gospodinele și coafezele (fată de care zău că n-avem nimic împotriva), nu doar ele își alinați zău la față zilni a din foaia cu pricina. Alina dacă într-adevăr românii au concepții și reacții politice (și nu numai politice) anormale, deși ur este și pentru că, perfid, sunt ajutați neconștienți să le aibă așa.

30 iunie 1993

Șerban Lănescu

Luceafărul

3

Mircea Eliade, Acterian etc

Lăsând la o parte meritele sale bine cunoscute în domeniul științei și în cel al literaturii, privind deci doar omul și „stilul” său, pare evident astăzi că Mircea Eliade și-a depășit epoca în multe privințe, începând chiar cu depășirea amatorismului practicat de cei mai mulți cercetători contemporani, cu implicarea lui totală în activitățile cărora li s-a consacrat. Acest lucru este vizibil și în felul în care înțelege el să stabilească și să întrețină legăturile epistolare; limitată, în imensa ei majoritate, la persoanele și problemele care intrau în spațiul concret al preocupărilor sale intelectuale, fie că era vorba de studii religioase sau al folclorului, fie că era vorba de literatură sau de viața culturală în general, corespondența lui Eliade era semnul direct și inconfundabil al unei preocupări reale, al unui viu interes. Nu știu multe scrisori ale sale care să aibă un caracter strict protocolar și volumul corespondenței sale publicate în ultimii ani nu e mic deloc.

Cine erau însă corespondenții săi, cum erau partenerii acestei relații intelectuale, adeseori — mai cu seamă în anii tinereții — de tip confesiv, febrilă sub presiunea altor planuri urgente și chiar experiențe, uneori pasionale? Primul volum, recent apărut, al unei serii consacrate scrisorilor primite de Mircea Eliade de la corespondenții săi mai importanți și mai asidui, este în măsură să lumineze și acest aspect, care nu aparține numai biografiei scriitorului și savantului, ci și istoriei culturale a epocii inter- și postbelice, puțin și deformat cunoscută până acum, și care urmează a fi examinată și scrisă abia de acum înainte. Importanța unor documente de tipul corespondenței pe care o publică acum Mircea Handoca* nu mai trebuie deci să fie subliniată, și trebuie să fim recunoscători editurii Minerva că își continuă, în condițiile nefavorabile pe care le cunoaștem cu toții, activitatea ei atât de necesară și, în acest cadru, publicarea seriei de „documente literare”, de veche tradiție deja.

Sigur că aspectul cel mai frapant al acestui prim volum din corespondența adresată lui Eliade, unde au intrat emitenți distribuiți alfabetic între inițialele A—E, este prezența unui număr considerabil de personalități ale lumii științifice internaționale. Trimise de Gaston Bachelard, Theodore Bestermann, Marcel Brion, E. Buonaiuti, Roger Caillois, Henri Cor-

bin, Georges Dumézil, J. Evola și alții alți prestigioși specialiști în câmpul preocupărilor direct sau indirect legate de activitatea lui Eliade, scrisorile dovedesc o mare stimă pentru compatriotul nostru și implică o prețuire corespunzătoare pentru școala, cultura și cercetarea românească în ansamblul său. Marele islamolog francez Henri Corbin îi cere părerea în repetate rânduri, își face servicii reciproce și îl instintează că „l'influence de Mircea Eliade est considérable a Teheran”, unde ambasadorul Belgiei și-a procurat operele lui complete, el citind *Tratatul* în timp ce soția a preferat *Le Chamanisme*, iar Corbin le serveste drept comentator. „moi je fais l'exégète, car il faut guider les candidats à l'initiation de la labyrinthe. Ils sont enchantés et ont pour l'auteur une admiration que je m'applique chaque fois à rendre plus fervente!” (7 dec. 1953). Ernesto Buonaiuti îi mulțumește în repetate



rânduri pentru interesul arătat studiilor sale, pentru aprecierile „binevoitoare” („în termeni foarte benevoli”), încă din 1927, când Eliade avea numai douăzeci de ani, și-l asigură că înțelege suficient românește pentru a putea citi tot ce scrie mult mai tânărul său prieten. J. Evola face largi comentarii cu privire la similitudinile dintre pozițiile lor, dintre cărțile lor și-l consultă cu privire la traducerea studiilor sale în franceză. Bachelard îi scrie că a fost entuziasmat de un studiu al său și că recomandă studentilor săi tratatul de istorie a religiilor s.a.m.d.

Aceste informații privesc însă domeniul mai degrabă dintr-un punct de vedere exterior, se referă la efectele unei activități și la consecințele unor lungi ani de studii, de privătuiri și de îndoieli, și nu direct la acestia, confirmă într-un fel reputația și buna primire de care s-a bucurat Eliade în lumea științei dar nu spun prea multe despre cum a ajuns el acolo, și mai ales despre ambiția, despre solul în care a germinat și înflorit extraordinara sa personalitate: pentru că în 1943, când Eliade a părăsit definitiv țara, el era deja un membru cunoscut și recunoscut al mișcării dar exclusiviste societății științifice internaționale. Stabilirea sa în străinătate l-a facilitat și a grăbit marele său succes prin relații directe cu cercetările științifice, cu studenții, cu editorii s.a., dar în această lume el intrase de mult. Despre perioada formării sale, despre anii lucrului îndrăgii la care se referă prozele sale autenticiste, editate abia în ultimii ani (*Romanul adolescentului miop* etc.), și despre întreaga lui generație nu putem afla decât din scrisorile corespondenților români și mai ales din aceea a celor mai vechi colegi. Dintre numeroșii săi prieteni a căror viață și personalitate creează fundalul necesar înțelegerii lui Eliade și întregii sale generații, cel mai important (dintre cei prezenți în acest volum) și totodată cel mai puțin cunoscut mi se pare a fi Haig Acterian. Coleg cu Mircea Eliade începând cu prima clasă de liceu, prieten apropiat cu care împărtășea și lec-

turile, și gândurile, și cele mai secrete piratii adolescentine, personaj controversat și emblematic pentru epocă datorită unei febrilități intelectuale care l-a marcat și nu mai puțin datorită destinului său tragic, curmat în plină afirmare, înainte de a fi împlinit patruzeci de ani. I. Acterian este el însuși un autor care trebuie redescoperit, editat și discutat, versurile sale esuiri pe teme teatrale și special cartea despre Shakespeare, publicată în 1938 la Fundația (o extraordinară încercare de a pătrunde opera scriitorului atât din perspectiva modernă a omului, teatrului, a regizorului care vede specialul în spațiu, cât și din aceea globală, timpului, a mentalității elisabetane, și lăsând impresia nu de „onestă vulgarizare” cum zice Calinescu, ci de un intens efort de interpretare originală, dincolo de răsărită bibliografie pe care a parcurs-o și o poate apoi ignora), o carte scrisă rezistibilă presiunii a ideilor care se bulzesc în frază, chinându-o și dând ciudatului dar atrăgătorului aspect de conștientă fierbere („cea mai slabă piesă e fixată și centrifugată mult dincolo de limitele sintactice ale unor afecte”, „oamne dramei sale se detașează și părăsesc evidentă individualitatea scriitorului”, „căpătina fizică a materialului” s.a.), apoi articolele sau versurile din volumul *Agonia*, apărut sub pseudonim în 1927, niciodată discutate în cadrul mișcării, nice interbelice, conturează profilul — și degrabă rar — al unui scriitor obsedat, creația sa și mai ales de problemele care această creație le ridică pe plan cultural, tehnic, biografic și nu în cele urmă pe plan etic. Scrisorile sale către Eliade, începând încă din 1927, când doi colegi aveau șaptesprezece ani, și aceste predispoziții care se pot identifica sub poza teribilă a adolescentului, „bărelul porcelin, omul care vrea să câștige... mă salvez scriindu-ți... Am a eu vreun ideal? Nici unul. Și mă uit câteodată că sunt așa de fluturată... iubesc alcătuiră asta sufletească care numește Haig. Nebunul asta... plinge de aude glasul lui Beethoven sau glasul unei flăscăle din uliță... Când îmi curg lacrimile la simfonia a III-a, am văde fețe întoarse rinzind spre mine... Mă curuzi că sunt singuratic. Cum să nu când sunt silit să fiu?” etc. Sau, mai parte: „...vreau zgomot, vreau furtună. Să mă zvirl în lume mi-e gândul cel simpatie. Nu din cărți să cunosc oameni prin prizma altora, ci eu să mă scoborci. Filosofii ciobani, savanții, nebunii, tisti, ocnasi, femei, vagabonzi, chinezii, tentofi vreau să-i simt pe toți”. La importante mi se par mărturiile despre versurile sale, nu pentru a le interpreta pe acestea, ci ca mărturie a aspirației emblematică a epocii în domeniul poeziei. „Poezia mea este dans biblic. Fiecare ritmul ei personal și au fost lucrul patru ani. M-au ajutat să suprim de Biblie jocul adevăratului ritm...” etc. „fel sint scrisorile de la Cioran de la felul coleg de școală Gh. Andriescu”. Istoria generației lui Eliade trebuie să abia de acum înainte.

Mircea Anghelescu

* Mircea Eliade și corespondenții vol. I, ediție, cuvint înainte, note și indice de Mircea Handoca, Ed. Minerva, București, 1993, 290 p.

povestea vorbeli

Stilul direct legat

Varianță mixtă de redare a vorbirii, stilul direct legat reproduce textual un mesaj, păstrându-l persoana gramaticală, intonația, mărcile afective (precum în vorbirea directă) — dar îl introduce printr-o conjuncție subordonatoare, specifică stilului indirect. Considerată ca tipică limbajului popular, construcția sa — „zice că vrei să vii?”, „spune că e bine că am venit”, „Lam întrebat că ce cauți aici?” etc. — este în fond o greșeală față de normele limbii cultivate. Stilul direct legat e un produs al contaminării dintre stilul direct și cel indirect; el e apropiat de anacolul — tipic defect de construcție a frazelor orale. Fenomenul a fost observat în limba română de Iorgu Iordan și a fost descris într-un articol din 1944 de Henri Jacquier; puțin mai târziu (în 1946) discută și se adaugă comentariile lui Leo Spitzer: descrierea situației din română se integrează unei mai generale perspective romanice.

Formula stilului direct legat este produsă de comoditate, de relaxarea atenției; e un fenomen spontan, în care se

recunoaște totuși o tendință de dramaturgizare a mesajului relatat. Ceaaltă structură mixtă existentă — stilul indirect liber — e specifică textului literar, presupune elaborarea, intenția de a ambigua perspectiva, de a atenua distanța dintre narator și personaj.

La Creangă, în *Ioan Roată și Vodă Cuză*, vorbele cuconului Alecu Porăscu sint reproduce mai întâi în stil indirect, apoi în forma mixtă a stilului direct legat; personajul „îi tolocănea pe boierii mai tineri, „muștrindu-i: ba că nu vorbesc drept românește, cum vorbeau părinții lor, ci au corchezit graiul strămoșesc, de nu-i mai înțelege nimene; ba că „umbiați cu șurubele, să ne trageți butucii”; (...) ba că, «de cind cu străinătatea, v-ați înstrăinat și legea, și limba, și inimă, și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și rispa ce o facem, zvârlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstrăinat, pe cit văd eu.» s.a.m.d. Introducerea prin că a citatelor la persoana I sau a II-a încalcă normele literare, dar are avantajul de a rezuma un discurs, sugerându-i repetitivitatea, conservându-l în același timp pitorescul de limbaj, autenticitatea. Într-un asemenea caz, opțiunea pentru stilul direct legat are rațiuni estetice: stilul direct ar fi redus din sugestia de discurs hiperbolizat prin acumulare și repetare, con-

nuat la înfinit prin repetarea formulei „ba că și prin deschiderea enumerării în „cite și mai cite...”. Trecerea în stil indirect liber, în schimb, ar fi neutralizat subiectivitatea personajului, introducând o anumită distanță între discurs și relațarea sa; or, e evident că în cazul acestui fragment alunecarea în citat e un semn al aprobării, al simpatiei pentru cuvintele personajului, cărui i se oferă ocazia de a fi cit mai persuasiv chiar față de cititor. Evident, această din urmă funcție nu e generală în stilul direct legat: vorbirea fidel reprodușă poate fi în primul rând creatoare de culoare și atmosferă; poate fi esențială pentru caracterizarea personajului vorbitor, indiferent de identitatea sau non-identitatea de vederi dintre acesta și narator. Un bine cunoscut pasaj din *Caragiale*, din *Kir Ivanulea*, poate fi interpretat ca exemplu de stil direct legat, deși mărcile persoanelor I și a II-a lipsesc, ca și ghilimelele și aici, efectul procedurii e unul de acumulare: „a-ncuput din chiar senin lanuloaia să vorbească despre o pricină măritată, care nu se afla de față: că s-a ținut cu beizadea cutare, un copil! și voadă, supărat foc, era să puie să-i taie coada și s-o trimiță surghiun la un schit, tocmai în fundul munților; că a prins-o odată bărbatu-său, ziua-n amiaza mare, la Turloaia, la chiolhan (...); că-ntr-un rind, a plecat la Căldărușani (...). Și cite alte grozăvii”. Se observă că deși stilul indirect liber acționează prin absența (a persoanei I, a conjuncției introductive) iar cel direct legat prin acumulare, prin supralicitarea prezențelor (într-un mod care a fost calificat drept „pleonastic”), efectele lor pot fi similare.

Un fragment mai recent, perfect încadrabil în seria exemplelor de mai sus, este de găsit în *Manualul întimplărilor* al lui Ștefan Agopian, în „Lista cu cei ce au zis că...”. „Radu Gaba-a zis că nu e bine. Gheorghe Juruc-a zis că Trăiască Revoluțiunea, Ioniță Sufletece-a zis că cu turcii era mai bine. (...) Vasile Guțoi-a zis că gata. Vasile Pahonțu-a zis că fiere-ați al dracului!... Și această listă e deschisă („mai sint și altele”); principala particularitate a stilului direct legat

este aici aceea de a transforma naratorul-personaj în obstacol. Prin marea unei oralități libere și implicate în replicile reproduce stabilesc o complexitate (subversivă sau doar estetică, funcție de momentul istoric) cu cititor. Autorul listei introduce schema rigidă zis (câ) și transformă replicile reproduce în simple semnale (de insubordonare) efectul de acumulare pare să se constituie în ajda lui, prin forța multiplicată a vorbirii libere.

Stilul direct legat nu rămâne însă de o neglijență de limbaj, utilizată uneori cu efecte remarcabile — ca în exemplul de mai sus — de o literatură captivă oralitatea. Se observă prezența sa tot mai frecventă în relațiile publiciste actuale — în care nu e decât o simplă inabilitate stilistică. Dorința de a păstra autenticitatea citatului nu e corelată cu formele de construcție proprii stilului direct; rezultatul e o incoerență gramaticală și textuală: „Ațul le reamintea că tătenilor că «v-am dat via și acum ave la cep ambiția necesară.»” (*Expres Magazin*, nr. 5, 1992, 3). „In ce-l privește Dobrița Cioșici a afirmat că «mă voi pune, în orice caz, hotărârii parlamentului.»” (*România liberă*, nr. 884, 1993). Spre deosebire de utilizările orale, popularitate ale stilului direct legat, cele de presa scrisă atestă conștiința rupturii între planul autorului și cel al personajului (enunț pus între ghilimele), dar respectă convenția stilului indirect: o pă că trebuie să urmeze o reproducere conținutului, nu a formei exacte a replicii. Că în cazurile din presă e vorba de simple erori de transpunere a vorbirii dovedește și apariția unui alt tip de confuzie: enunțul e reproduc inexact (e ucut de la persoana I la a III-a) și cedat de că — având deci toate marcele formale ale stilului indirect — și tot apare între ghilimele! Cineva „s-a la dat, cu vădită satisfacție, unui apropiat că „Ilicscu i-a propus acest lucru” (*România liberă*, nr. 679, 1992, 1).

Rodica Zafiu

7 povestiri

Mircea Horia Simionescu, **INGERUL CU ȘORȚ DE BUCĂTĂRIE**, Editura Clusium, 1992

Prima proză din cele șapte care compun volumul lui Mircea Horia Simionescu se deschide cu o afirmație (dorință) înșelătoare: „Ideal ar fi ca acțiunea unei povestiri să nu se petreacă niciodată, pentru că locul acoperă o bună parte din atenția cititorului, menită să urmărească desfășurarea, optările, accidentele, pornirile celelalte: spațiul este cadru și e preferabil ca el să se închege, dacă e totuși util la ceva, din cele ce se întîmplă” (p. 5). Peste câteva pagini, cu jurnalul unei Julețe de provincie în mână, naratorul pare să se contrazică: „Ai observat Cella că după răscolirea amintirilor, cînd întreaga ființă îi e încărcată de ruginiul trecutului încă răscolit de turbioanele emoției, devii parcă imun la noțiunile zilei orb înaintea ninsorii care mîngăie grădina, surd la viciul posturilor radioului cărui n-ai încetat să-i răsucesci butoanele? Contrar spuselor de mai înainte cadrul rămîne. Precum muzica oianului înmormîntat în tine” (p. 13).

Mircea Horia Simionescu este poetul acestui cadru biografic și al unui trecut resituit melodic, în iuxtapunerea amintirilor și a clipelor prezente, a memoriei și a fanteziei. În centrul povestirilor sale stă încercarea de a reabilita un univers de viață „burghez” pe care istoria și literatura ultimei jumătăți de secol ne-au obișnuit să-l conotăm derizoriu. Și nu numai literatura din urmă, dar și multe din scrierile anti-burgeze și anti-provinciale de dinainte de război, M.H. Simionescu și în genere „grupul de la Târgoviste” (el, Radu Petrescu, Costache Olăreanu), la care l-aș adăuga, prin formație și atitudine, și pe Alexandru George, s-au străduit și se străduiesc să ne arate că lucrurile n-au stat chiar așa, surorinse mai degrabă în tipare simboliste și reducționiste, dar că, dimpotrivă, burghezia românească, modul ei de viață și cadrul ei constituțional, atât în provincie cât și în Capitală au reprezentat, în multe privințe, valori certe. E vorba nu numai de „farmecul” autobiografic al memorării care contribuie la această reabilitare, dar, mai mult, de sublinierea unei tradiții de comportament uman și cultural, de stil și valoare care a rezistat sau a încercat să reziste presiunilor și răvășirilor social-istorice. Astfel, ceea ce se confruntă îndobște în povestirile autorului e un „trecut” burghez, de dinainte de război, deloc idealizat dar oferind totuși o anume consistență simbolică a valorilor și relațiilor umane, și un trecut devalorizat, mai aproape de noi, care se continuă, într-un fel, în prezentul haotic al zilelor noastre.

În legătură cu această istorie mai mult

sau mai puțin recentă, prin paginile prozatorului se perindă figuri și evenimente reale, de la Ana Pauker, de pildă, până la mineriada din '90. Nu e vorba de reportaj, pamflet sau literatură-document. Cum observă undeva naratorul, „Lucrurile s-au petrecut atât de rapid, că elementele și timpii întregii aventuri se amestecă și se inversează” (p. 28). Confruntarea e mai mult sugerată, cum se întîmplă în povestirea titulară, unde autorul face un portret fabulos al Vasiliicăi, bătrâna slujnică a bunicii care „seamănă leit cu Chateaubriand” — replică la portretul slujnicăi Françoise din Proust — și consemnează în altă parte, ca și cum în trecutul, subliniind prin urmare sarcasmul, „servitoarele de pe la porți” „sindicaliste de vază, înscrise cu condicula în aerul” (p. 56). Fantast grațios pe marginea evenimentelor și personajelor copilăriei, Mircea Horia Simionescu recurge adesea la registrul ironiei lucide în atingere cu oamenii, fapte și realități recente. Un personaj care e cea de-a treia fatetă a unui soi de alter-ego (dublul literar devine, în chip ironic, triplu) lucrează la elaborarea unei noi estetici, o „estetică mai potrivită cu natura” ce-si propune să „reabiliteze linia strîmbă, fragmentul, nedesăvîrșitul, improvizatia, dezoriulul asimetria, nărcelnicul” (p. 59). Această estetică grotescă este, firește, în



concordantă cu „noul timp”, al „Penuricii și improvizatului” pe care îl trăim.

Păstrînd jocul de cuvinte din titlul primei povestiri a volumului, s-ar putea spune că proza acestor cărți subtile, delectabile pe alocuri, reiese din confruntarea și jocurile, cînd reale, cînd fanteziste, dintre „contacte” umane, pe de o parte, și „contracte”, pe de altă, înțelegere drept convenții și constrângeri de natură diferite, de la contractul de ordine socială până la acela de ordin stilistico-literar. „Contactul” uman, viu și direct, are de înfruntat „contractul” rigid al vieții în societate și al reprezentării vieții în literatură. Paginile care evocă în „Contracte” jurnalul sentimental al tinerei provinciale, nefericit îndrăgostite, se încheie printr-o scrisoare administrativă care incriminează nerespectarea contractului dintre părți. Existența „contactelor” stimulative între oameni e înlocuită de „contractul” golit de conținut. Acesta a fost în genere sensul „răsturnării istorice” produse acum cincizeci de ani. Și a acesta, e, mascat sub diferite forme și învelisuri stilistice, „conținutul” povestirilor.

Pe de altă parte, problema pusă de autor de-a lungul tuturor prozelor din volum e aceea a modului cum „contactul” uman poate fi transcris, cu toată forța și pasunea evocării, în „contractul” unei literaturi moderne care evită mijloacele tradiționale ale povestirii, preferînd formele sugestiei textuale. Lectura lui Ricardou, promotorul noului roman se găsește astfel în compania lecturilor din D. Constant, din Gogol sau din Negruzzi: „Între Ricardou, Adolphe, Gogol și scrierile lui Negruzzi, rigoarea îmi revine, regăsesse printre uneltele părăsite Ironia și zîmbetul superior, al dracului simț critic ce mă trezește și-n miezul nopții, cel inversunat și cel neodihnit, datorită cărui am impresia că funcționez normal și atunci cînd nu funcționez deloc”. (p. 14).

Comentariul evocativ al „Lucrurilor prăfuite de amintiri” se împletește astfel cu comentariul metanarativ al aventurilor scriului și textului. Una din proze se intitulază de altfel, sugestiv, „Starea de fapt și trecerea ei pe curat”. Ac-

tul de a nara („literatura poate restitui, nu doar inventa, viața”) implică de asemenea acțiunea lecturii: „Dar viața e aiurea, în păienjenisul de sub care o scoate numai experiența unui lector scolar. Lectura nu-i droz, iucărie anti-plictis, cum nu-i nici computerul. Așa e, a spus puțin și a continuat: un pictor a surprins într-o pinză zborul agasant al unei muște în jurul unui cap de om contrariat: traiectoria orbitală a lăsat dire și a devenit rețea. Orice povăstire e o rețea, sigur că ne interesează păienjenisul dar importantă e energia care l-a țesut și figura omului care descoperă că nevăzutul se poate vedea. Asupra unui text (o singură frază sau un roman) trebuie să notivesti o lupă, mai aproape mai departe, mai aproape, pină distingii în deșis, sub mișcarea ce fură vederea, rîndurile suprapuse ale feluritelor semne și întesurări” (p. 25). Dacă visul, reveria, iuzezia și fantasticul sunt mijloace de a atenția realitatea „contractului” social în înțeles de constrângere, mimarea sârguincioasă a convenției literare se dovedește un mijloc eficient de a eroda însuși cadrul convenției („contractului”) literare. Povestirea fantezist-ironică „Cum a căzut patul și alte întîmplări licentioase”, mînînd în parte stilul narativ al prozei secolului al XVIII-lea, se sfîrșește cu următoarea concluzie umoristică: „Acastă povestire se încheie cu o morală: toate lucrurile mobilind acest univers — inclusiv patul — au rostul lor nedeclarat” (p. 105).

Ca întotdeauna, Mircea Horia Simionescu rămîne un rafinat al întorsăturilor de frază, al jocurilor subtile de cuvinte, al poeziei lucrurilor și, deopotrivă, al aventurilor ce se petrec în vocabule. Citatul de mai jos e o bijuterie stilistică: „Că n-am învățat limbile printre care m-am încercat temporar nu m-a durut, deoarece strădania și chelălăia mi-au fost compensate de o descoperire deloc neimportantă: am studiat, în timp ce mă prefăceam că studiez, felul cum vorbim eu să-mi însușesc cunoștințele și am constatat că, în timp ce profesora se chinuia să-mi imprime în minte stambila cuvintelor și schelăria gramaticii, eu mă ocupam fascinat de aspectul grafic al acelor mici și delicate lucrări, de mlădie, rea desenului, de intensitatea sau subțirimea unei silabe, de curgera ca o lacrimă a două vocale sau de impertinența grupurilor de sunete ce i-ar fi strepezit urechea unui muzician. Odată macazul întors pe-o cale nouă, m-am așezat nebuneste peste nodurile de metal ale frazelor, am coborît în viteză în văile diftongilor, m-am năpusit cu toată fierăraia în negura tunelelor, în interiorul cărora scilpeau din loc în loc felinarele galbene ale consoanelor, cu o preferință specială pentru f și j, spânzurătoarea vilionescă primul, fundă de catgut e l de-al doilea: declinarea m-a ridicat din tren în al noulea cer, căutam să scap ca dintr-un lat din strînsora cazurilor, înțelesul și adresa îmi erau indiferente, ca să-mi iutească zborul, după trambulina scării, și să câștig altitudine: de sus, acuzativul apare ca o lungă aloc strălucită de plozi, pluralele adaugă destulă verdeață pe suprafețele dimprejur: cînd, la italiană, mi-a lesit în față condiționalul cu acel superb ebbe îmbrăcat parcă în mantie regală, am crezut că am în față (și dedesubt pentru că zburam) piscurile înzăpezite ale lui Kilimandjaro...” (p. 78).

Dan Cristea

caiet de caligrafie

Toulouse Lautrec și învierea cu trupul (I)

De cele mai multe ori nu ne simțim trupul, nu conștientizăm energiile consumate odată cu miile de mișcări cotidiene ale minilor și ale picioarelor, consumate cu respirația, cu bătaile pleoapelor sau cu bătaile inimii. Durerea și boala ne fac de obicei să știm că avem dinți, măsele, stomac sau ficat. Ne putem imagina o „boală” generalizată care ar avea ca efect o conștiință totală a trupului. (Poate că decesul este o astfel de „boală”, o „boală” în care îți simți la modul absolut corpul, tocmai pentru că îl părăsești.).

De mult timp am tot încercat măcar să înțeleg ce înseamnă trupul, știind că n-am să pot practica în mod constant conștientizarea și stăpînirea tainelor sale. În mod ca și întîmplător, anumite chei ale acestei înțelegeri, anumite deschideri și tatonări mi-au fost date de lectura unui eseu dintr-o revistă, un eseu despre trupul de pitic al lui Toulouse Lautrec.

Bineînțeles că piticul are o cu to-

tul altă relație cu propriul său corp decît un om de înălțime normală. Piticul își știe, își conștientizează (măcar prin simpla comparație cu restul semenilor) corpul. Pe mine mă interesează în primul rînd elemente ale unei „științe” a învierii morților, a învierii cu trupul. Și, se pare, în această direcție, am reușit să învăț cite ceva de la piticul Lautrec. De fapt, cred că înțelegerea trupului — la modul creștin — se poate face mai ales prin raportare la problema eschatologică a învierii morților. Aceasta fiind pragul ultimativ al relației noastre cu propriile oase, cu propria carne, cu propriul sînge. Așa cum viața noastră de zi cu zi este luminată de-abia prin raportarea la moartea noastră, așa și trupul purtat prin lume își arată semnificațiile profunde doar pus față în față cu el însuși înviat.

Descrierile făcute lui Toulouse Lautrec de către contemporanii săi ating adeseori grotescul-tragic. Desene, ca-

ricaturi, fotografiile fac în mod obsesiv ocolul personajului. Se pare că nu-l puteai privi pe piticul-artist fără să hohotești, fără să rizi și să plîngi în același timp.

Un cap enorm, brunet, o față morbidă, suferindă, dar foarte colorată, cu pielea grasă, uleioasă și înnegrită de barba zburlită; o gură tînd figura de la un obraz la celălalt, avînd aspectul unei răni deschise, cu buze formidabile, turtite și flescăite, buze a căror piele violet-trandafiristive deschizătura înspăimîntătoare, aproape obscenă; un lornion cu ramă de fier încalecă nasul voluminos, mare cît pentru două fețe, nas de la care două capete de mustață, întotdeauna umede, se scurg pe gură.

În orice situație sare imediat în ochi



trupul îngrozitor de pocit; pantalonii săi nu sînt decît un sac mic cu compartiment dublu în care își vîră sărmanele picioare; din paltonul de copil atîrnă colțul unui fular; pe care nu-l depășesc, la cealaltă extremitate, decît două picioare scurte și divergente.

În scrisori Toulouse Lautrec se descrie ca pe-o ființă îngrozitor de abjectă, care te face să disperi; se compară cu un rebuț, ca un deșeu uman; vorbește despre figura lui ca despre o mutră bărboasă amintind de cea a unui sacagiu; bărbia lui este pentru el o perie de pantofi.

Nu mai ochii îi sînt desperat de tristi, strălucind de tandrete; adevăratul contact cu ceilalți (nu cel obișnuit, de firească respingere) se realizează în privire; ochii sînt locul unde începe dialogul; ei sînt mari, plini de căldură; sînt negri, buni și încrezători. Atunci cînd ne sfătuiește cum să cunoaștem un om, Antonie cel Mare (vezi volumul întâi al Filocaliei) ne sfătuiește să-l „cătăm” mai întii după privire; și-apoi după mers, după glas, după ris. Ochii lui Lautrec nu sînt modificali de statura sa. Ceea ce acestul consideră primordial în cunoașterea unui om, privirea sa, ni-l prezintă pe ritic cu adevărată și profunda sa înțelesare. Esența trupului nu se pierde. Înțelesarea sa duhovnicească, cea de la înviere, poate fi descifrată în ochii săi, ea rămîne acolo nealterată. Chiar dacă mersul său e ridicol, chiar dacă glasul sau risul pot fi mai aspre sau îngroșate din cauza malformației trupesti și spirituale, ochii sînt codul real al învierii cu trupul a lui Lautrec.

Cristian Popescu

leo butnaru

Fragment de palimpsest

După reflux
pe nisipul sfidător de fălăit
ca palimpsestul unui cod de legi anulat
a rămas un biet căluț-de-mare
în chip de paragraf

(S)
pe care-l va culege vreo Sapho din
Lesbos

(„Cît firele de nisip
numărul sărutărilor noastre“ a zis
pare-se ea)

u vreo Orfee de nu știu unde
re n-a zis nimic; a zis ce a zis
Orfeu
lăcră pentru care a și plătit cu capul
aruncat în riul Hebras; deci ar putea
culege
bietul pegas-de-mare în chip de
paragraf

(S)
vreo Sapho-gură-de-aur
sau vreo Orfee-gură-de-femeie
apucată de zădărnicia
de a pune nume de poeți demenți
nomadelor stele de mare.

Scrum

Prin iluzia ce te înrobește — rob
dintr-un regat în existență —
peste minuscule dune de scrum
din scoica scurmierei orfice (de-o duci
la ureche)

uite-o! uite-o! într-aripata aia fantastă
prin reîntruparea sa din cenușă
din cenușa tuturor poemelor uitate (ah!
memoria poezilor e geloasă
păia și pe tot ce-a fost pe vecie uitat);
uite-l! uite-l! culme a faptei posibile

reîntrupatul corb de Nevermore
(de Navarra au fost niște prinți niște
regi

corbul însă e de Navermore) —
întunecat corsar
pirat neobrăzat punindu-și obrăzare
și plutind trufaș prin marea metafizică
a neștiinței

adică și peste creștetul sumar încoronat
al umbrei lui Orfeu care
cu inelul literei O
sau cu inelul cifrei 0 pe
degetul stingii sale palide ceroase
mumificate

peștește pețiolul frunzei de laur
din propria-i coroană
precum am spus
destul de sumară

Despre dramaturgul Euripide

Se oprește Euripide la margine de
eurip

altfel zis la marginea șanțului
sau iarăși altfel zicînd la marginea
acestei

circulare gropi de mormînt ce separă
animalele din arenă
de spectatori
se oprește deci și se gîndește
că însuși el Euripide ar fi un eurip ce
separă

doă feluri de sălbăticie
animalică și spectroare.

Scherzo

După ce mi-am împuiat capul cu
feturită filosofie



(impuiat dom'le nu șagă: pînă la
suprasaturație

pînă la rău de filosofie)
și nemaiavînd cavitate cerebrală
în care să transfer alte teze
din ce-i mult în ce-i puțin
am început să-mi împuiez inima cu fel
de fel de gînduri

cu idei ce tot strimtorau și tot
dezluciau sentimentele
dînd afară din pieptu-mi
aceste firești odrasle ale inimii
și
pentru a ciștiga în capacitate
pentru a dubla gabaritul inserărilor
intelectuale

am purces la întreșesuta împuiere
a sentimentelor cu idei
a ideilor cu sentimente
și iată-mă bine sănătos merci
deocamdată neinteresîndu-i pe
psihiatru.

Post-scriptum nupțial

Signorina chișinăuiană,
studentă sau liceana,
ajunge-vei madonă
încărcată de plase, de sacoșe
mai todeauna goale,
dar, uncori, foarte grele, foarte
hapsine;

vei ajunge o Venus din Milo
cu brațele smulse din umeri
de cruzimea fără de milă
a economiei de piață
și iată-mă că nu mai pricep
dacă e cazul să-ți dedic sau ba
acest post-scriptum nupțial
ca o bizară cîntare de cocoș
ce ar alunga strigoii tribunelor
spre-a readuce la normal
distanța dintre minte
și sminteală,
în vreme ce se destramă
dulcea metaforă
a neprihănirii tale.

Ispită stingheritoare

Sfîrcul de pană albă-îngerească
ce abia-abia ți se ivește
de sub subțioară
e vreo anexă neglijentă, rămasă
din așternutul tău pufos
sau, poate,
cu adevărat încep
să-ți crească aripi?

Istorie cu duci

Superior marchizului
inferior prietenului
sיעי sufficient
ducele se duce unde are de dus
împreună cu duca-duceșă ce e
de ducă-se-pe-pustiți — numai așa,
ducîndu-se, ducii
mai rămîn cît de cît
în deocheatul nenorocosul ducat
al erudiției anarconice
a celui ce încă mai este
înainte de a fi
a p o i...

CĂRȚILE SĂPTĂMÂNII

În triste vremuri comuniste, publi-
carea unui volum de versuri (mai ales
debutul cu poezie și mai ales
după 1980) reprezenta o chestiune cu
totul specială. Trecut prin cenzuri suc-
cesive, uneori modificat la sînge, alfe-
ori rezultat al unor neștiute compromi-
suri, volumul de versuri putea fi prilej
de laudă pentru autorul care reușise
să păstreze „șopirle“ sau de birfă pen-
tru confrății care-i analizau cantitatea
de versuri „scoase“. Nu mai insist, toa-
tă lumea știe cum a fost...

Dacă era nefastă pentru poezii au-
tentice, în afara liniei prin însăși natu-

ra vocației lor, cenzura nu elimina toa-
te nulițiile veletare, unele notorii
prin colaboraționism. Totuși și numă-
rul acestora „prin embargoul general
asupra poeziei“ era destul de drastic
limitat. Nu că așa face, Doamne-fereste,
apologia cenzurii, dar inflația cărților
de versuri de-acum mă sperie. Oricine
tipărește orice „fapt firesc și democra-
tic, totuși — unde au fost acești autori
în deceniul 1980—89?? Ce au citit (și
înțeles) ei din tot ceea ce, cu opreliști
și sacrificii, două promoții ('80, '90) și
prelungiri din '60, '70 (consacrații ne-
supuși) au publicat în acest deceniu?
Zeci de volume de un kitsch absolut,
ridicole și grotesci, marchează azi ieși-
rea în lume a unor autori care nu nu-
mai sînt din start anaeronic, dar
refuză orice sincronizare. Noroc că, în
viltarea economiei de piață, nimeni (în
afară, vai, de subsemnatul) nu-i citeș-
te și nu suferă pentru inadecvarea lor
la realitate.

șcam care imi trage-n pat / o cale
drumetînd memoria lunii“. Fie că „dru-
metește“ calea, fie că șugubăul verb
se referă la „memoria lunii“, efectul
poetic la fel de țepăn zace. Ca să nu
mai întrebăm cine-a tras în noi (în pat
fiind). Probabil geamul „trasează“
(trage) în pat o cale așa și pe dinco-
lo, dar n-au ieșit silabele.

„Și amintirea prinde loc sub pleoa-
pe / căzînd ușor cu tîmpla-n vis“. Plat
ca-n palmă, nu vi se pare? Al doilea
ciclu, intitulat ca și cartea, „Oglinzi
printre domnițe“ (nu invers!) conține
mai multe fragmente antologice: „Sînt

întunecatul grup de mireasă“. Am cre-
de că-i o eroare de tipar (corect, „grup
de mirese“) dacă n-ar fi rima de mai
jos (de altfel nu grozavă: „mireasă
— revarsă“). Alta: „Vremurile s-au
schimbat / Clatină credinți madona! /
Ce voi face cu batista / dacă nu e Des-
demon!“ Eu credeam că Madona
face exact contrariul chiar dacă vre-
murile s-au schimbat, și că numele Ei
se scrie cu majusculă. Cît despre ba-
tista, chiar dacă Madona nu e Desde-
mona, găsim ce să facem cu ea. Îl je-
lim pe Maradona ca să mai iasă o rimă.
În final: „Gîndul meu medieval /
ține-n șa saltul de cal“. Saltul ținut în
șă de-un gînd! Aș da un regat pe-așa
călîț, dar cu republicanii ăștia...

Monica Mureșan
VAMA DE CEATĂ,
Editura Excelsior, București

Despre Monica Mureșan, ultima co-
pertă a volumului său ne spune că este
debutantă editorial cu poezie după ce
s-a afirmat cu proză SF. Chiar în pri-
mele versuri, autoarea confirmă: „Am
eșuat între recitii poeziei, / mă călău-
zește doar muzica stelelor“. Această
pierdere de busolă este regretabilă, mai
ales că, în lipsa ei, „Aștept / ciopli-
nd stelelor păsări“. Activitatea respectivă
mi se pare onorabilă, dar metafora —
ba.

La un deceniu de la debutul publi-
cistic, în materie de poezie, Monica
Mureșan are toate automatismele frec-
ventatoarei de cenacluri școlare. A ab-

solvit filologia, dar profesorii dumisale,
dacă-i vor citi placheta, nu vor avea
de ce să fie prea mindri: „și-a pus ci-
reșul la ureche floare“. Evitarea locu-
lui comun nu-i chiar floare la ureche.

Interesant este un poem despre infla-
ție: „Au apărut căpșunile / acum știu
ce-nseamnă / fructul oprit!“. Soluția
propusă în final e radicală. În vede-
rea apropierii toamnei, poeta are o
inițiativă legislativă: „propun parla-
mentului / să scoată prunele / în afara
legii“. Nici mai mult, nici mai puțin!
Sînt sigur că restul poezilor s-ar opu-
ne vehement unei asemenea nedrep-
tăți incompatibile cu democrația și voi
începe să strîng semnături pentru un
veto. Știu precis că, de pildă, Ion Pop
și Petre Soica vor fi de partea mea și,
dacă-i pe d-astea, vom cere sprijin
și la prozatori (Tirlea, Ilea).

Zadarnic încearcă Monica Mureșan
să ne ademenească vorbind despre
„ferestre de neliniște“ sau „singurăla-
tea transparentă a pescărușului“! De-
cît să renunțăm la prune și la produ-
sele lor secundare, mai bine renunțăm
la poeziile ei!

Anghel Gădea
MAI JOS CU O NOAPTE
Editura Litera, București, 1993

Din cite știu, Anghel Gădea debu-
tează în volum. O face la Editura Li-
tera, deci pe banii săi, investește, adică,
în propriul talent. Să vedem așadar
în ce măsură capitalul riscat va aduce
profit în viitor.

Semnele nu sînt prea bune. Poet al
universului rural, Anghel Gădea este
totuși lipsit de forță, de capacitatea de
a se exprima frust, convingător. El li-
teraturizează spațiul și figurile cîmpii-
lor naționale fardînd sămănătorist Co-
sînzenele. Figurile de stil sînt, în cel
mai bun caz, sincere și banale: „Iar
îmi fierbe vara-n sînge / Cîmpu-a-n-gâl-
benit de soare“. Altcori cade, dintr-o
lipsă de intuiție estetică, în grotesc,
precum în această trivializare a unui
motiv mioritic: „Mamă, te-am visat /
Plîngeai, / Pe un cîmp tot alergai / Și
țipai, țipai țipai“. Cel ce scapă de sub
condei asemenea strofă nu poate avea
acces la exprimarea de sine prin poezie.

Deși respiră o anume modestie și
mulă bunăvoință, versurile lui Anghel
Gădea sînt neinteresante.

Horia Gărbca

Valeria Deleanu
OGLINZI PRINTRE DOMNIȚE
Editura CARPAȚII ȘI BALCANII

Doă cicluri de poeme, în total 65
(numerotate la cuprins), într-un volum
cu 80 de pagini format mic iată date-
le exterioare după care s-ar zice că
versurile Valeriei Deleanu din aceas-
tă culegere au fost tipărite anume pen-
tru a fi purtate cu ușurință în buzu-
nar, răsfoite în mers, recitate în tram-
val, aflate mereu la îndemînă pentru
consultare precum o minusculă carte
de psalmi.

Aceasta va fi intenția autorului
care nu se potrivește cu impresia citi-
torului „sau cel puțin cu a cititorului
care sînt. Departe de a simți nevoia
de vreo recitare, prima lectură mi-a
fost suficientă. Nu că strofele ar fi
șchioape, deși pretenției evidente de
muzicalitate i s-ar potrivi o prozodie
mai îngrijită, dar gîndul de dincolo de
cuvintele așezate în metafore cam ba-
nale, cînd nu sînt complet nefericite,
rămîne obscur. Să luăm de pildă Bio-
grafia mea romanțioasă (I): „Același



DEBUTUL LUI NICOLAE IORGA — 100



Cel mai fecund scriitor din lume

Iorga a fost socotit ca fiind cel mai fecund scriitor din lume, începând din anul 1933, când un grup de savanți, din 32 de țări, a publicat, la Paris, un volum omagial, în care sunt menționate și cele 1200 de cărți și broșuri care i-au apărut până atunci. Doi ani mai târziu am propus ziarului PARIS SOIR un interviu cu Iorga, pe această temă. Mi s-a răspuns telefonic: „Maestrul Nicolae Iorga este foarte cunoscut și apreciat în Franța și în toată lumea. Așteptăm interviul. Aveți a început el dialogul. „Le

rezervată o pagină. Trei sferturi pentru textul pe care-l veți face cum doriți și un sfert pentru fotografia care va trebui să fie astfel: maestrul va sta la birou, scriind. Pe birou vor fi cel puțin 100 de volume pe care le-a scris; iar în spate se vor vedea rafturile cu celelalte 1100 de volume care-i poartă semnătura”. Îi luasem profesorului mai multe interviuri, deci m-am dus la el acasă, fiind sigur că nu mă va refuza nici de data această. „Ce întrebări îmi pui?”, a început el dialogul. „Le

vom formula acum, împreună; dar mai întâi să facem fotografia”, i-am răspuns. Când i-am explicat ce fel de fotografie mi s-a cerut, s-a supărat și s-a ridicat de la birou. „Ținere, spune-le celor de la PARIS SOIR că o astfel de poză se potrivește mai bine unui inventator, văzut între năzbâțiile pe care le-a creat, nu unui modest scriitor ca mine”. Apoi mi-a întins mâna — semn că întrevederea s-a terminat. Am plecat fără interviu.

Până la sfârșitul vieții (27 noiembrie 1940), deci în cinci decenii de activitate, Nicolae Iorga a scris și a publicat 25 000 de articole apărute în ziare și reviste și 1250 de cărți și broșuri, dintre care 40 sunt piese de teatru.

Din opera lui Iorga au fost publicate, peste hotare, 342 de volume traduse în limbile: franceză, germană, italiană și engleză. Despre personalitatea celebrului scriitor și savant au fost publicate 97 de volume în țară și 8 volume peste hotare.

Ion Munteanu

Un debut editorial unic în istoria literaturii române. În primele zile ale lunii iulie 1893 — deci acum o sută de ani — au apărut, simultan, la București și la Iași, volumul POEZII (132 de pagini — 76 poezii) și volumul SCHITE DIN LITERATURA ROMÂNĂ (202 pagini). Primul volum este semnat: NECULAI IORGA; iar al doilea: N. Iorga. Debutantul ținușe la numele NECULAI așa de mult, încât consemnase în volumul SCHITE încă două nume asemănătoare: NECULAI BĂLCESCU și NECULAI FILIMON. Cine era autorul acestor volume? Un tânăr de numai 22 de ani (născut la 5/16 iunie 1871). Studiasse la Universitatea din Iași, unde după numai un an de cur-

suri depusese 27 de examene, luându-și licența la Facultatea de Litere. În publicistică debutase la 18 februarie 1890, cu o cronică teatrală, apărută în ziarul LUPTA, și apoi la CONTEMPORANUL, cu poezii apărute în aprilie 1890, semnate: NECULAI IORGA. Din 1894 debutantul a folosit, permanent, numai semnătura: N. IORGA. După acest debut editorial Iorga și-a încetat activitatea de poet, ocupându-se, cu precădere, de istoria neamului și țării noastre. Primele volume din acest domeniu: ACTE ȘI FRAGMENTE CU PRIVIRE LA ISTORIA ROMÂNILOR; CONTRIBUTII LA ISTORIA MUNTENIEI; SCURTĂ ISTORIE A LUI MIHAI VITEAZUL.



spectator

Sinuoasa traiectorie a valorii (III)

Intreaga stagiune care s-a încheiat, recent, la Teatrul Dramatic din Galați, cu maratonul celor șase premiere în numai trei zile, onorând ediția a doua a marilor festivaluri evaluative „Chitul nostru a cum”, în fața celor mai stimabili critici teatrali, s-a înscris și ea sub „emblema” serialului nostru, valoarea fiind, parcă, mai capricioasă decât prin alte teatre. Amestec stilistic, idet generoasă neduse până la capăt, microrecitaluri actoricești de certă virtuozitate, lângă prestații stângace, anemice și incolore, iar nuanțarea cuvântului teatral, accentul divers al stărilor relaționale dintre personaje, cromatice interiorității (psihologice) acestora nu prea și-au găsit locul în evoluțiile aplaudate și pline de panică ale actorilor gălățeni, blocați de prezența criticilor (numeroasă și simandicoasă). Au existat și semne benefice în domeniul configurației repertoriale, lucrările dramatice incluse fiind la cote valorice înalte și asigurând o laudabilă varietate tematică și de gen, chiar dacă am avut și insatisfacția lipsei piesei românești. De asemenea, grija pentru reconsiderarea și revalorificarea modalităților prăfuite de expresie teatrală și recordarea creației scenice la codurile moderne ale artei teatrale, deși parțial asimilate și integrate timid în dinamica spectacolelor, în viziunea regizorală a acestora (noi și vechi sunt toate, depinde cum le preț și te repotențezi în stil original și unitar, novator...), au fost semne rasate de căutare în spațiul eternității teatrului, cu armoniile și dezacordurile inerente. Colectivul artistic de la Dunăre, dintre gurile de vărsare ale Si-

retului și Prutului, va câștiga pariul pe care l-a pus cu viitorul, scotând teatrul din degradingolada și orbecăiala ultimilor trei ani (generale pentru toată cultura românească) și profilându-l un destin plin de succese și triumfuri? „Dubla nestatornicie” de Marivaux, în adaptarea Adinei Zeev, în regia lui Adrian Lupu și în scenografia lui Sorin Ban, cu este un spectacol care-l deturneză, stilistic, pe spumosul și agreabilul unei difograf Marivaux. Chiar dacă, în această scriere, dragostea nu mai este un joc sculptor și întâmplător, ci o manipulare malefică din umbrele curții princiare, comedia de mocavuri nu trebuia strangulată, far suferințele tinerei protagoniste răstălmăcite și bagatelizate. Cadrul plastic este anapoda creat, nu semnificativ elegantă, pretiozitatea, răsfățul și luxul unei opulente curți princiare, doar usile masive și rotabile vorbesc despre locul claustrelor și dezumanizant al minciunii și înșelătoriei al nenorocirii al crimei. Regia experimentează modernist spectacolul, în registrul stilistic al basmului eteric, transparent când luminos, când ceros prelungind și baletând gesturile, contururile, umbrele, folosind saturant usile, în spatele cărora se ascultă, se susțoțește, se uncește, se blestemă și se răsucesc destine pe căile negre, se transformă vișurile cele mai frumoase în cosmaruri dureroase, deci, jocul mârșav al urzelii din culise, spectacol amar — jucat perfid de curtenii —, din care tinerii candidi Arlequin și Silvia (ubinda se precum Romeo și Julieta) devin victimele prințului și curtezanii Flaminia, iluzorii învingă-

tori, faptic învinși! Ambiguitatea îngroșată schimbă unele stări ale eroilor și falsifică, pe alocuri, relațiile dintre ei. Cătălin Tudor Manea marchează palid transformarea lui Arlequin, este mai convingător în postura sinceră, simplă, chiar bolovănoasă de tânăr cinstit, firesc, nițel obraznic și cabotin, când spune adevărul cu curajul și valențele hazlii ale bufonului de la curte; este rigid și fals, tehnicist și exterior în postura de pervertit, corupt și marțial nobil curtean (cântănt cu perfidie). Magda Vernescu, crudă (la propriu și la figurat) în feciorulnică Silvia, cu o evoluție scenică liniară, dezinvoltă, n fericire, suferindă, n înșelăciune, prea tranșantă în compoziția stărilor sufletesti. Excelentă este Ioana Citta Baciu, în serpuțoarea și paralizanta erotomană Flaminia, chiar dacă nu mai are vârsta eroinei, având, în schimb, virtuozitatea artistei și har și travaliu creativ. Creează un drăgălaș și falfăitor liliac (în costum de nimfă sau bacantă) un imponderabil vampir cu plutiri de silfidă... Cealaltă curtezană, Lisette, în crispata intruchipare a Veronicăi Păpușă, este o eboșă ratată. George Serbina (Trivellin, Intrigantul curții), corect și repetabil până la plictis, cu tonalități enervant de răgușite și egale. Ceilalți actori, comuni și insignifianți, chiar și Prîntul (Vlad Vasiliu), un miraculos fante de mahala! Jocul inteligentel regizorale a sfârșit în rutină și manierism... „Doctor cu de-a sila” de Molière, adaptare de Adina Zeev, regia Adrian Lupu, scenografia Carmen și George Rasovszky. Da! Este Molière pentru toate timpurile, dar mai ales pentru astăzi; pentru toate spațiile, dar mai ales pentru aici, la noi! De data asta, regizorul se vede mult și bine (și rău, pe-alocuri). Dacă tot farsa aceasta atroce își are sursa în istorioara populară din Evul Mediu: „Le Vif, l'ain Mire” (Țărânu doctor), atunci regizorul s-a aventurat într-o viziune burlescă, chiar grobiană, abordând textul într-un stil trăsmit, ultramodern, când scânteietor, când artificial, folosind comedia de improvizație în registrul carnavalesc, dar, plătește tribut inconștient, începând-o și sfârșind-o într-o fantezie nebună, patologică. Lumea perfidiei sociale are toate attributele unui ospiciu, iar pensionarii mahalalelor, niște hahahere demente, puși pe petrecere, beție și curvărâse, pe frakerit și trișare, pe eludarea oricăror legi și principii morale,

pe multă lenie (inconfundabil balcanică, adică a noastră!) și pe trăit din și lângă tomberoanele pline cu gunoale și alte resturi sau rebuturi (inclusiv umane). Decorul surprinde, prin câteva elemente, acest spațiu decrepît, dezumanizant, precum și austeră locuință a unui burghez scăpătat, cu ifose aristocratice, iar costumele de bălci sau cele neutre, ale tuturor vremurilor și modelor, deci și ale noastre, individualizează personajele și microgrupurile sociale. Păcat că trupa actoricească nu se ridică la nivelul protagoniștilor, că sunt vehiculate păgânisme și licențiozități, istericale dincolo de limită („campania electorală” a alegerii, prin vot public și cu lozinci tipate și scrise cu roșu, a mirelui Landre!). Grig Dristaru este un autentic șnapan, plătoreșcul bișnitar de sântăte (oferită tombeilor bolnavi inchișuți) și sublima lichea, acel Sganarelle cuceritor, în multiplele lui ipostaze de paria al cartierului interlop, de as al pokerului vieții, biciuind cu umor groșter ignoranța și prostia, vagabondul cu talent, dacă nu cu geniu... doctorul doct în toate cele lumești, descurcârețul smeccher, șarlatanul simpatic, fiind capabil să-l ulmească pe cel mai mare „doctor honoris causa”! Unele precipitări și tonul monocord (de altfel, bine timbrat) sunt parazitisme, care, sigur, vor fi eliminate. Grija pentru pregătirea poantelor... Ioana Citta Baciu este fulminantă în funambulescul rol al Martinei, soața derbedeului de mal sus, marea nebună care pune la cale tot „spectacolul circareșc”, numai și numai din dorința de-a se răzbuuna pe Sganarelle, aranjându-l o bătaie pe cinste pentru toate scautoalcele primite și pentru toate crăcălurile îndurate de la picăreșcul ei bărbat. Eugen Popescu Cosmin reușește să fie un convingător Geronte, cu toate nenomăratele sale gargarisme, când trebuiau și când nu trebuiau, iar Eliana Lupan rămâne-n memoria spectatorului cu nărți și drăcușorii bine (adică parșiv) puși în valoare (Doica). În rest, flecăreală...

Vlad Andrei Orheianu

Luceafărul



Astaș. Portret de George Apostu

DINCOLO DE TRISTELE DUMINICI ȘI DE INELELE DE AUR

Cu cortul între două argouri

„Balada Trișorului” este unul dintre multiplele texte din volumul „Cîntece de ocnă”, început fără nici o grabă în București prin anii șazeci și continuat, printre picăturile stărilor interioare, la Paris unde, bilbiindu-le într-o noapte într-un cerc restrîns de prieteni, pictorul George Pirjol s-a oferit spontan să suporte cheltuielile de publicare într-o editură din diasporă. Am refuzat, nu din vreo criză de personalitate (un sponsor e întotdeauna binevenit în constelația exilatului), ci pentru că mai aveam mult de lucru pînă să pun un punct într-adevăr final manuscrisului. Multe texte s-au pierdut în eterul acustic al oralității, altele au dispărut după plecarea mea din România. Cea mai mare parte dintre ele însă a luat calea dreaptă a lăutăriei prohibite împlinindu-și destinul. Adică: le-am vindut cîte unul, cîte unul țiganilor care cîntau noaptea pe la mese, cu gîndul secret că din trei „inele”, doi „comisari” și o „tristă duminică” (piesele de aur ale repertoriului generalului), voi ciupi o hîrtie de „zece” — tariful maxim pe vremea boemei mele bucurestene. Prietenii mei își amintesc — și mă gîndesc la Mircea Ciobanu, cu care am cam dat în repertorii, la doctorul Alexandru Marcov, incontestabilul martor al tranzațiilor mele muzicale, la Gheorghe Cozorici (cărui și astăzi cînd i se spune: „poezie de dragoste”, știe că trebuie să-și ia hrană rece pe cinci zile, micul echipament, masca de gaze, lopata Linemann și grenadele de mină că se pleacă în manevră), la Sorin Arghir sau la Smaranda Jeleșcu, al cărui frate a fost invitat într-o seară, între două curse pe mări, la o tavernă bine famoasă din Mamaia, unde am jucat cu textele „de ocnă” pe masă. Scenariul era simplu: răsărea lăutarul din boschet, cu vicleanul gînd al hîrtiei de „zece” în cap și cu mina pe ghitara, ne întreba dacă „vrem”, ziceam „da” și-l lăsăm să-și etaleze marfa. Un coleg de școală militară, Armand Ionescu, gîtarist de mari zvicniri, îmi dăduse cîteva lecții, din care n-am rămas decît

cu trei acorduri și cu preceptul teoretic potrivit căruia nici o ghitara a lăutarilor nu era acordată pentru că nici unul nu cunoștea legea sacră a armoniilor. Il lăsăm pe lăutar să-și facă numărul și, cu tezutismul clientului de bine, îi ceream ghitara. Lumină în ochii interpretului, care și vedea un „douăzeci” în hîrtia legală de „zece”. Taxa de instrument! Luam ghitara, îl întrebam pe lăutar ce bea, îl comandam sprîțul și dădeam în corzi. Acordurile lui Armand Ionescu, firește. Del Plata la Mamaia! Nici Lenin în Elveția nu și-a strunit mai bine muzica. Evident, după a treia mișcare mă o-pream brusc, îl priveam pe artist și-i spuneam cu uimire în glas: „Nu-i acordată!” Umilînță mare, stînjeneală, panică, stupefacție, delir! „Nu-i nimic”, ziceam și, bătînd ușor cu palma pe corzile instrumentului în ritmul impus de eterna melodie a cîntecelor de ocnă, îmi cîntam inocent textele. Ne imaginăm uimirea lăutarului care, crezîndu-se depozitarul repertoriului elegiilor marginalilor, se trezea că nu știa o iotă din ce auzea! Urmarea era aproape întotdeauna aceeași. Mă apuca de braț și-mi băga la ureche: „Minca-ți-aș, unde-ai stat?” Adică în ce pușcărie — de unde le-ai scos, de unde le-ai adus? „Scrie-mi-l și mie”. Aici se lumina seara și începea negoțul. „Douăzeci și cinci de marafeți și un rînd de vodcă la toată lumea”. Afacerile mergeau bine, mesele se-nveseleau și lăutarul itinerant își lipea o inedită în repertoriu ca să-i umilească pe concurenții de pe piața muzicii ilicite. Noapți pline, cîntece multe. Sau cum a zis Antoine Blondel într-o noapte, înainte să se ducă să ciocnească un pahar cu ingerii lui păzitori: „Dacă aș avea banii pe care i-am bătut în viață, ce whiskey-uri mi-aș mai trînti acum!” Parafrazîndu-l pe romancierul recent dispărut, aș spune: „Dacă aș avea cîntecele de ocnă pe care le-am vindut lăutarilor în nopțile mele de rătăcirii muzicale, ce volume de versuri mi-aș mai croi acum!”

George Astaloș

Paris / martie / 1993

BALADA TRIȘ

Din volumul

Unde-i vremea când veneam veneam pus pe toroipan
Și-ți puneam în țâțe focul ca să-ți zbîrnăie bijbocul
Tras în păr și în răspăr din florile de covor
Miere dulce de amoc linguriță la ghioc
Și-unde-i vremea când veneam și în ușă te găseam
Cu sfîrcurile în pîrg și buzele date-s sîrg
Cu pîntecul strîns în chingi eu să trag și tu să-mpingi
Până-n miezul din miezat unde-i e trupului dat.

Unde-i vremea când te luam te luam și te-nșurubam
Răsucindu-te-n cosor ca pe ața de mosor
Când pe luat când pe plătit când pe țipătul icnit
Când în unde ușurite când în țepă cât inghite
Și-unde-i vremea când stăteam și când te țineam în ham
Cu căușul sub grumaz să cadă strada-n necaz
În necaz de așteptare pîn-ce dădea noaptea-n soare
De somn greu și neintors cu osul măduvii stors

Unde-i vremea când plecam plecam și mi-te lăsăm
Ca pe coca la dospeală trasă-n bumbi cu socoteală
Trasă-n bumbii rădăcinii pînă ce plesneau vecinii
Bumbi din drojdie de bere în carnea ta de muier
Și-unde-i vremea când tăceai și din drum mă întorceai
Cu parfum de mandarine să-ți dau sămînța din mine
Stropită în asfințiri cu iubirea de iubiri
Și-nmuiață-n răsărit cu iubire de iubit

Unde-i vremea când visai visai că mă imbiai
Să-ți fac melci din perișori ca să fie mai ușori
Când i-oi lua la descrețit ba domol ba mai pripit
Când i-oi lua la coafat ba în lung și ba în lat
Și-unde-i vremea când intins mă prindeai ca să fiu prins
Și dădeai din turcalet priponită-n făcăleț
Cu zbîrnăitori de roi ca să-mi dai zoru-napoi
Alteia să nu-i rămână nici să stoarcă nici să pună

Unde-i vremea ce-a trecut a trecut cu ce-am făcut
Până-n seara de-nserare când am vrut să mă dau mare
Și m-am pus să-mi dau în cărți cu fuluri din alte părți
Și m-am pus să dau în ele cu brelanuri de lovele
Și-unde-i vremea dinainte unde-mi tot creșteau în chinte
Dame sparte-n gaură și fanți trași în aură

MINI-GLO

TOROIPAN. Sexul bărbatului. Sex în erectie. Ciomag (popular-argotic). „Am luat-o în toroipan” / Am avut-o. „Mi-a zbrălit toroipanu” / M-a excitat, mi-a provocat erectia. „Am pus toroipanu pe el” / L-am bătut zdravăn, l-am dat afară cu scandal. În baladă. „veneam vînat toroipan”: veneam cu sexul vînat de erectie.

BIJBOC. Sexul femeii. Termen popular-argotic cu o oarecare încălețură de pu-doare. Intrat în lexicul argotic pasiv pe la sfîrșitul anilor patruzeci. „I-a pus-o l-a bijboc” / A posedat-o. În baladă. „ca să-ți zbîrnăie bijbocul”: ca să te exciți.

AMOC. Sexul femeii. Dragoste mare. Tulburat. scos din minți. Ardoare. Pofă de a face dragoste. Excitație. Furie. De la titlul nuvelei lui Stefan Zweig „Amok”, argotizat prin anii treizeci când cuvîntul circula printre tinerii adolescenți de la care l-au prins din zbor marginalii bucureșteni. „I am ciuruit amocu” / Am avut-o pe rapt. „M-a luat cu amoc” / Sunt îndrăgostit, tulburat, scos din minți. „Am pus amoc” / Am făcut-o cu ardoare. „Mă ia cu amoc” / Am chef să fac dragoste. „Mi s-a urcat amocul la cap” / Sunt furios. În baladă. „miere dulce de amoc”: spermă de îndrăgostit.

GHIOC. Sexul femeii. De la forma ghiocului (scoicii). Vocabula apare în diverse contexte frazeologice, dar întotdeauna cu același sens lexical. „I-am pus-o-n ghioc” / Am avut-o. „Mi-am dat în ghioc” / Am făcut amor. „L-am luat în ghioc (femeia)” / Am posedat bărbatul. „Imi arde ghiocul (femeia)” / Am chef să fac amor. „Mi-a spart ghiocul (femeia)” / M-a iubit în draci. „Se uită-n ghioc” / Se masturbează. În baladă. „lingurița la ghioc”: perversiune sexuală.

A ÎNSURUBA. A înșela. A imobiliza. A anihila, a sminti din. „L-am înșurubat” / L-am păcălit, l-tors. „E înșurubat” / E imobilizat. „L-am înșurubat în asfalt” / L-am lat pe stradă Prin extensie: a fi înșurubat a fi prins de o femeie, în mrejele rivat: șurub / pont, soluție. În baladă. „L-am înșurubat”: îi făceam goste în toate felurile.

COSOR. Sexul bărbatului. Cuită de ceag, sulă de cizmărie. De la forma a mînerului sulei de cizmărie. În dinaintea primului război mondial sîndu-se în special cu semnificația de mîă albă. Bătăușii din mahalalele restului înlocuiau adesea clasicul (cuțit scurt cu lama foarte ascuțită) cu sula de cizmărie. Termenul a devenit intens pînă pe la sfîrșitul anilor treizeci și-a pierdut sensul de armă păstrîndu-l doar pe cel de sex. „A s-o pe cosor” / Am avut-o. „L-am cósor” / Am posedat-o. „I-am dat cósor” / L-am injunghiat. „I-am dat-o pînă la sorti” / L-am băgat cuțitul pînă la pînă. De unde expresia cu sula-n coastă (colțit) marginalii preferînd să-și vîngă, rivalii în coaste ca să le po plămînuși în stomac lovitura fiind, joritate cazurilor, mortală. În baladă. „răsucindu-te-n cosor”: făcîndu-te dragoste.

LUAT ȘI PLĂTIT (pe). Câștigat și pierdut (sau) De la „cap și pajură” — expresie specifică jocului de rîșca și tra la sorti. Termenii se folosesc indep (luat plătit) „Le-am dat pe luate (pe le, de unde pluralul) / Mi-a ieșit bi plătit” / Nu mi-a ieșit bi plătit. În baladă. „când pe luat și plătit”: când pe-o parte când pe

TALOȘ

JLUI SCOPIT

re de oca»

să-l fac pe om să-și bea zeama lui de cacealma de-l-ar focul de joc cu Pandeale la mijloc

ă Pandeale-a tras cu geana când am dat prin volte iama -am înfipt as la roială scos din sfoaie de zăbală și tocmai când mă serveam s-a făcut Pandeale geam bagă șopteală-n om cu gură de avion gând de para-ndărăt cu mălaiul meu cu tot am să mai întorci mașina când a dat in tine ghina când și se-nfige-n boașe Pandeale scoabă de moașe

nde-i vremea când veneam, veneam și te tăvăleam pe podele și pe pat pină-ți lăsam trupul lat pe paturi și dușumele arză-l focu pe Pandeale în știulete de burghiu îngropat la foi de viu în răvaș de-ntorsătură adormit cu scoaba-n gură în năduf de sânge stins care nu s-a mai aprins te ia și să-ți dea viață când îți inflorea in față să-ți aburească seara când îți zvânta subțioara

zbârcesc din boașe moapse, tu-ți dai cu Pandeale-n coapse și mi plâng ciorchinele tu îți iei tainele și mi dau din rămă duh tu cu țâțele-n văzduh și clondirul de vinaț tu cazi cu Pandeale-n zaț steptând pe la ferești tremurul să-ți l topești ocului loc să-i găsești și să mi te culcușești când îți dă țărâna-n foc cu Pandeale la bijboc andele rupe-i-aș gura care mi-a-nmuat pendula

cu scoaba arsă-n sobă și-mplântată-n miez de vorbă și mă ia salvarea-n dubă ca să-ți-o așeze-n bubă bubă și-n alte părți că l-am lefterit la cărți cum vine-n pașii mei să-ți tragă mingeacu-n clei andele futu-i și sîstaru care mi-a scopit țiparu andele pui de faiton căzut in Pantelimon in Tunari de la Băneasa d-unde-i mă-sa lăptăreasa și-mi dea leapșa pe ouate dintr-o prinselea pe date

nde-i vremea nu mai vine când aram casa cu ține și m-a demolat Pandeale umple-i-aș gura cu stele

ARGOTIC



APĂ (a trage in). A înșela. Sexul atului. Derivat : înțepăt, țeposu. Am tras in țepă / L-am păcălit, est. „Am tras-o-n țepă” / Am posesat, am avut-o. „I-am dat țeposu” / Am avut-o. In baladă. „In țepă cât in-”: am făcut dragoste până la epui-

A TINE IN HAM. A avea pe cineva ia mână. A șantaja. „I-am pus in ham” / Il am la mână. „Mă tine in ham” / Mă șantajează. In baladă. „când te țineam in ham” / când te aveam in sex.

BUMBI. Testicule. „Mi-a zdrobit bum-bii” / M-a lovit in testicule. In baladă,



Astaloș fotografial de Alain Herise (Paris, 1990)

„trasă-n bumbi cu socoteală” : a face dragoste bine.

DROJDIE DE BERE. Spermă. De la efectul pe care il are drojdia de bere asupra aluatului. „I-am băgat drojdia de bere” / Am ejaculat in ea. In baladă. „bumbi de drojdie de bere” : testicule pline de spermă.

SĂMÂNȚĂ. Spermă. Una dintre primele forme de substituie de sens a cuvintelor de extracție licențioasă, folosită de autorii Vechiului Testament, ale căror tehnici de substituie sunt identice cu cele ale mecanicii argoului („dissertation sur l'argot”) „Mi-a secat sămânța” / M-a vli-guit, sunt impotent. „I-am sădit sămânța-n tuncl” / Am ejaculat înăuntru. „I-am dat sămânța pe iarbă” / Am ejaculat afară (pe triunghiul lui Venus). In baladă. „că mocea sămânța-n tine” : că ardeai să faci amor.

MELCI. Perii creți ce acoperă pubisul. Se folosește numai la plural („melci”). În-tâlnim imaginea in poemul „Pești Nupțiali” (Aqua Mater / ediție bilingvă : franceză-italiană / Editura Parallelo 38 / Reggio Calabria / Italia 1984) „Triunghiul tău cu melci incandescenti”. In baladă. „să-ți fac melci din perișori” : să-ți fac perișorii ghemotoc.

TURCALEȚ. Bazinul femeii. De la mișcarea bazinului in timpul actului sexual (analogie cu unduirile scurte descrise de turcalet in aer). Intra in lexicul argotic pasiv pe la sfârșitul anilor patruzeci. „Are turcaletul jucăuș” / Mișcă bine bazinul. In baladă. „dădeai din turcalet” : roteai bazinul.

FĂCĂLET. Sexul bărbatului. Analogie cu făcălețul de rufe (un sex zdravăn) „Când a văzut făcălețul” / Când a văzut sexul. In baladă. „prionită-n făcălet” : infintă-n sex.

ZBĂRNĂITOARE. Femeie care strigă când face dragoste. Gălăgioasă. Plângăreată. Armă de foc zgomotoasă. „A băgat zbărnăitoarea” / A început să tipe. „Zbărnăie” / Tipă, face gălăgie. „E prea zbărnăitoare” / Arma face prea mult zgomot. Se spune despre persoanele care fac totul repede și bine (zbărnăie). In baladă. „cu zbărnăitori de roi” : cu zumzet, cu zgomot de roi de albine.

ROI/ROIALĂ ROIU. Lume multă. Pleacă. Pleacă (imperativ). „Era un roi” / Era multă lume. „Roială că ne la apa” / Plecăm că se termină prost. „Roiu!” / Pleacă! In baladă. „cu zbărnăitori de roi” : Cu zgomot mare.

A DA CU ZORU. A fura. Marginalii anilor cincizeci povesteau filmul „Mizerebilitii”, după romanul lui Victor Hugo, folosind cuvântul chiar din prima frază a narațiunii : „Omu dăduse cu zoru și fusese băgat la bulău pe șase coți și dat in demolări, că dacă nu era Nea Jean Cric să pună umăru, băiatu o mierlea sub dărămături”. „A dat cu zorul” / A furat. In baladă. „ca să-mi dai zoru-napoi” : să te ocupi de mine cu același zel.

A SE DA MARE. A se lauda. A se mândri. A face caz de calități pe care nu te ai, calități excepționale. „Băiatu se dă mare” / Omul se laudă. „S-a dat mare” / S-a mândrit. „Imprumută-mi costumul ca să mă dau mare” / Imprumută-mi hainele ca să mă fălesc cu ele. „Tipul se dă mare cu mușchii” / Se laudă că e solid. In baladă. „când am vrut să mă dau mare” : când am vrut să arăt ce știu să fac, că sunt mai bun.

A ȚI DA IN CĂRȚI. A juca poker. A învăța pentru examene. Transferul de sens s-a produs (între poker și învățat pentru examene) prin anii șizeci când unii delincvenți de drept comun iesind din pușcărie au început să facă studii, unii terminând prin a obține titluri universitare (Pongo, licențiat al Facultății de chimie organică din București și numit asistent universitar după absolvire) „Azi noapte mi-am dat in cărți” / Noaptea trecut-am jucat poker. „Eu când sunt in examene imi dau in cărți”. Când sunt in perioada de examene învăț. In baladă. „si m-am pus să-mi dau in cărți” : m-am așezat la poker.

DIN ALTE PĂRȚI (a da). A trișa. A nu împărți cărțile de joc in ordinea in care sunt aranjate in pachet, după ce au

fost amestecate și tăiate. A manipula pachetul de cărți. „Omu le dă din alte părți” / Cutare trișează, manipulează cărțile, le măsluiește. In baladă. „cu fuluri din alte părți” : cu fuluri intrate prin trișerie.

A DA IN ELE. A juca cărți. A mânui cărțile. A trișa. A manipula pachetul de cărți. Forma similară : a băga in ele (a trișa). „Am dat in ele toată seara” / Am jucat toată noaptea, am trișat de câte ori dădeam cărțile. In baladă. „Și m-am pus să dau in ele” / M-am așezat la joc, am început să trișez.

LOVELE. Bani. De la unitatea monetară bulgară : „leva”. Intra in vorbirea paralelă prin intermediul traficantilor din Constanța care făceau contrabandă cu marinarilor bulgari. Din surse mai diluate, vocabula „lovele” ar veni pe canalul yiddish. De la numele unui mare comerciant evreu din Cernăuți (Levi, Lowen, Lowental?), devalizat de către doi spărgători din București care ar fi găsit la domiciliul victimei o enormă sumă de bani. Întâmplare povestită de Urcu Gheorghe, zis „Lăcătușu” (spărgător) și Petcu Gheorghe, zis „Strâmbu” (măimutaș : hoț de valize / Valiză : măimutaș), amândoi lichidați de faimoasa Brigadă Fulger a lui Alimănescu. Poate că tinerii lingviști ce se vor dedica cercetării argoului vor determina originea exactă a cuvântului. „E plin de lovele” / Are bani mulți. In baladă. „cu brelanuri de lovele” : cu formații cu care a câștigat puteri mari.

A-ȚI CRESTE CEVA. A avea. A-ți procura. A scoate ceva in momentul oportun. „Mi-a crescut un palton” / Am palton (pe vremea argotizării expresiei, un sfert din populația Bucureștiului făcea iarna in haină) „Mi-a crescut un suriu in palmă” / Am scos cuțitul. „Mi-a crescut un buletin de București” / Am obținut dreptul de a locui in capitală. După 1948, când comunismul a luat puterea, provincialii trebuiau să aibă așa-numita „dovadă de rămânere in capitală”. Vanzătorii ambulanti de pe Lipsceani, in exclusivitate țigani pe-atunci, vindeau un fel de praf de cretă in plic, pentru curățatul pantofilor albi, anunțându-și marfa in următorii termeni : „Doamnă, la pantofi albi de piele, pânză, antilopă sau năbuc, fără țincvals, țipirig sau alte chimicale, modul de întrebunțare este simplu și independent. Introduceți pantofii dumneavoastră intr-un lighean cu apă fierbinte, încălzită și clătită totodată la nouăzeci de grade, și dacă observați momentul in care sentimentul dumneavoastră a dat dovadă de rămânere in capitală, et c.”. „Imi creșteau chinte” / Când oricum plecam, imi intra cartea la chintă spartă. De unde versul din baladă : „Dame sparte-n gaură și fanți trasi in aură”. Adică intra „dama in gaură” (expresie consacrată / a intra in gaura chintei) „și fanți trasi din aură” (și valetii scoși la fix din pachetul de cărți). In baladă. „unde tot imi creșteau chinte” : pe vremea cind imi intra mereu la chintă

CACEALMA. A face iluzie. A face să se creadă că ești in carte. Vocabula consacrată de către jocul de poker. De proveniență turcomană. Limba română repertoriază circa 8.000 de cuvinte de origine turcă (Tahsin Saraç lingvist, autor al dicționarului turc-francez / la a șasea ediție in Turcia). George Călinescu, in prefața Istoriei Literaturii Române, ediția 1911, abordează subiectul influențelor străine asupra limbii române intr-un mod expresiv de poetic. E totuși curios că vocabula „cacealma” a intrat in memorile limbajului specific jocului de poker pe canalul turcoman — toate celelalte expresii fiind de extracție anglo-saxonă sau franceză (Cacealma Bleulf) „Trag e cacealma” / Dau iluzia că sunt in carte. In baladă. „zeama lui de cacealma” : cartea fără stralucire a adversarului.

MILJOC (pronunție stălcită). In centru (miljoc). Emisiune stălcită a cuvântului.

Continuare in pag. a 10-a

MINI-GLOSAR ARGOTIC

datorată unei pronunții defectuoase tipice locuitorilor de la periferia Bucureștiului (votcă: în loc de vodcă / carbit: în loc de carbid / treming: în loc de trening). Instituționalizat, dacă se poate spune, de rapsozii de folk-citâ în „Inel inel de aur”, cuvântul circulă și astăzi cu un parfum popular-ironic. Vocabula, așa cum e pronunțată, nu face decât să întărească și mai mult aparenta aberație de sens din versurile al treilea și al patrulea din prima strofă. O amintim: „Inel inel de aur / Cu piatră scumpă la mijloc / Eu te-am iubit copilă dragă / Dar tu n-ai avut noroc”. Ne punem întrebarea firească: dacă a iubit-o, cum de n-a avut noroc? (Vorbitorul nefiind mort, cum însuși cântecul o exprimă.) Timpul trecut la care este compus cântecul, ne dă cheia sau aproape. Restul este o chestiune de desfășurare a întâmplărilor în comunitatea de destinație a lumii interlope. El a iubit-o, e adevărat, ea n-a avut noroc (se pare) tocmai fiindcă „el” a intrat în pușcărie (subînțeles: condamnarea este atât de mare, încât implinirea dragostei într-un viitor oarecare este de neconceput). Ne-am oprit asupra acestei vocabile, prelungind analiza în afara subiectului propriu-zis pentru că „mijlocul inelului” a permis investigarea mecanicii elipticului în creația argoului. „A pus-o în mijloc” / A tras în zece (tintă de tir). În baladă, „cu Pande la mijloc” / cu Pande cu tot.

GEANĂ (a da). Privește (imperativ). A se uita. A trage cu ochiul. A supraveghea. În sonetul omagial scris la moartea poetului Teodor Păcă de către autorul Bala-dei Trisorului Scopit, îndoindu-se de disparența fostului său complice de năzdrăvăniș alcoolice, autorul spune: „Geană la ușă și pupila trează”. „Geană la haidamac” / Fii cu ochii pe tip. „Dă o geană” / Aruncă o privire. Derivate: gineală, gimbeală gină, ginitor. În baladă, „Pande la dat cu geana”: Pande la tras cu ochiul.

VOLTĂ. Tehnică de trișat (a face volta, a volta). Manipulare a pachetului de cărți de joc. Consistă în a amesteca normal cărțile, păstrând însă deasupra (față/capac) ori dedesubt (fund) o formație, cunoscută doar de cel ce dă cărțile (de preferință un brelan sau trei cărți de culoare dar a doua variantă nu este recomandată) care e introdusă în joc la schimbarea cărților (poker). Jucătorii versati știu că cel ce dă cărțile păstrează undeva o formație, fără să se uite la mâinile celui care servește (la amestecat se aude un foarte fin fâșăit). Volta nu se mai face între jucătorii consacrați de câteva decenii bune. Doar prestidigitatorii, scamatorii și iluzionistii o mai folosesc în numerele de manipulare a cărților de joc. „A fâșăit o voltă la masă” / Cineva face volta. În baladă, „Când am tras prin volte lama”: când am început să fac volta la fiecare tur.

A INFIGE. A pătrunde sexul femeii. A însela, păcăli. A atinge ținta. „Am infipt-o” / Am avut-o. „I-am infipt-o” / Am pătruns-o. „L-am infipt” / L-am înșelat, păcălit. „Am infipt-o în zece” / Am izbutit cu brlo (de la ținta de tir). S-a infipt la tanc” / A intrat cartea exact când trebuia (poker). Formă rară: „m-a infipt”: m-a înjunghiat. În baladă, „și-am infipt as la roială”: și mi-am servit asul.

SFOI (a face). Tehnica de trișat la poker. Spre deosebire de „voltă”, unde trișeria constă în a aduce deasupra cărțile din interiorul pachetului în momentul în care trebuie servite, „a face sfoi” constă în a păstra permanent cărțile de deasupra (capacul/fața) servindu-le pe cele imediat următoare. Operația se execută pendulând cartea (sau cărțile) de deasupra spre stânga și aducându-le înapoi după servirea fiecărei cărți cu degetul mare al mâinii care ține pachetul. Este o mișcare asemănătoare discului pendulului în care pendulul mâinii stângi și degetele mâinii drepte care dau cărțile funcționează într-o sincronizare perfectă. Ca și volta, sfolle au se mai fac între jucătorii consacrați, iar neofiii nu ajung nici să-și reprezinte mental mișcarea. Chiar și scamatorii, prestidigitatorii și iluzionistii (menționăm că este o mare deosebire între categoriile profesionale enumerate), nu practică curent această tehnică în manipularea cărților de joc. „Face sfoi” / Trișează într-un anume fel (păstrând capacul cărților). Se utilizează numai la plural, chiar dacă în textul de referință e la singular. În baladă, „Scos din sfoale” / Scos prin manipulare cărților în maniera evocată.

ZĂBALĂ (a pune). A ține. A păstra. A opri. A nu denunța. A nu recunoaște. Se folosește în cursele de cal; a pune zăbală: a opri calul în apropierea potoului ca să nu câștige / operația se execută tră-

gând hătul în los, de partea nevăzută de public. Poker: „I-am pus zăbală” / Am păstrat cartea, am oprit-o, am ținut-o. Poziție: „Am avut zăbală” / N-am spus, vorbit, denunțat. În baladă, „scos din sfoale de zăbală”: a scos din cărți asul pe care-l păstrase capac.

GEAM (a se face). A trage cu ochiul. A vedea. A sesiza o manevră. A urmări atent o mișcare. Expresia circulă doar printre virtuozii vorbirii paralele. Argoul românesc excelază prin modalitățile metaforice de substituție de sens, ceea ce ilustrează mobilitatea imaginărilor marginalului român și natura eminentă poetică a creatorului de argou. Argourile francez și anglo-saxon, care sunt cele mai bogate în materie paralelă de limbaj, pivotează în special pe prescurtarea și onomatopeizarea vocabulelor spre deosebire de vorbirea argotică românească, fondată în prioritate pe substituția vocabulelor. De unde poezia conținută. Această formă de exprimare a inteligenței și a darului poetic exprimă împreună cu un infinat



număr de manifestări) diferența dintre omul occidental și omul oriental despre care vorbea Nae Ionescu: primul își dominează universul (prescurtează, sonorizează — în cazul argoului), al doilea își trăiește universul (încalcă, cu ceea ce crede mai vivace, mai expresiv). În baladă, „se făcu Pande la geam”: Pande la tras cu ochiul și a sesizat manevra.

SOPTEALĂ (a face, a da, a băga). A denunța, delatare. A informa. A-i atrage atenția cuiva asupra unei operații în curs de pregătire. De la șoptă, care în argou intră într-un mare număr de combinații frazeologice. „A băgat sopteală” / A denunțat, a divulgat, a informat. În baladă „și bagă sopteală-n om”: i-a divulgat omului operațiunea.

AVION (a trimite, a da). Mesaj. Semnal. A preveni. Termenul e folosit cu osebire în pușcărie, unde deținuții își trimit mesaje dintr-o celulă într-alta sau dintr-un penitenciar în altul, indiferent de modalitatea de comunicare (prin gardian, prin alfabetul morse, printre gratiile ferestrelor, prin deținuții transferați în albe închisori). Vocabula circulă cu același sens în argoul italian (turcesc), o întâlnim la Cesare Pavese în „Il Carcere” (1936/39). „I-am trimis un avion” / I-am trimis vorbă, un mesaj, l-am prevenit. „Fă-te avion” / Transmite mesajul. „A intrat în vrie (avionul)” / Mesajul nu mai e de actua-

litat, se contramandea ceea ce era prevăzut. „Avionul a căzut” / Mesajul a fost interceptat de direcția penitenciarului. În baladă, „cu gură de avion”: i-a spus pe ascuns.

PARA-NDĂRĂT. A da înapoi. A se așchita sau a dubla miza. Termen specific jocului de zaruri: barbut. Expresia la joc: „para-ndărăt la pace” (chit sau dublu). „Le-a dat para-ndărăt” / A restituit, a dat înapoi (de bună voie sau cu forța). În baladă, „și gând de para-ndărăt”: cu gândul să-și ia banii înapoi.

MĂLAI. Bani mulți. Teanc de bancnote. Se folosește doar la singular. „A scos mălaiul pe masă” / A scos un purcol de bani. „Un mălai de sute” / Un teanc de bancnote. „I-am vânturat mălaiul” / I-am furat (câștigat) banii. „Am fier mălaiul” / Am cheltuit banii. „A crescut mălaiul” / Am luat bani. „Am luat un mălai” / Am dat o lovitură zdravănă. „Mi-a dat mălaiul prin sită” / Mi-a luat banii. „Are mălaiul în casă” / Are bani lichizi în casă. În baladă, „cu mălaiul meu cu tot”: banii lui și ai mei.

GHINĂ. Ghinion. Neșansă. De la ghinion („guignon/iguine”, în franceză). Termenul a fost importat de către tinerii români care și-au făcut o parte din studii în Franța prin anii douăzeci. Proveniența și pronunția aproape identică în română și în limba de origine conduce la tratarea cuvântului ca neologism și nu ca un produs al creației argotice. Îl înscrinem totuși în glosar pentru că nu figurază în ultimele dicționare apărute după 1989 în România. „Poartă ghină” / Poartă ghinion (o persoană sau un obiect). „Am avut ghină” / N-am avut șansă. În baladă, „când a dat în mine ghina”: când am avut ghinion.

SCOABĂ. Cuțit. Briceag. Armă albă. Fier roșu. „L-am luat în scoabă” / L-am lovit cu ce mi-a căzut în mână, cu bricea-

INTORSĂTURĂ (la). Schimbare. Pădă. Pe neașteptate. Inversarea unui raport de forțe. De la cotitura (de stradă / drum). „Îl aștept la-ntorsătură” / Îl aștept să facă un pas greșit, la cotitură. „Prind la-ntorsătură” / Îl pândesc într-un loc ferit de ochii lumii. În baladă, „d-răvas de-ntorsătură”: dintr-un mesaj ca a schimbat situația.

A INFLORI/INFLORITURĂ. Erectie. De la a crește, a se deschide. „Am o inflořitură în spielhosen” / Am sexul în erecție. „Mi-a inflořit ceva în pantaloni” / Sunt excitat, sunt în erecție. În baladă „Când îți infloreste-n față”: când ve sexul în erecție.

BOAȘE MOAPSE. Testicule extirpate. Castrat. Operat de hernie. Impotent. În berb (spân). „Are boășe moapse” / E impotent, imberb, operat, etc. În baladă „Eu zăbăresc din boășe moapse”: eu n-oi fi cu testiculele tăiate.

A DA ÎN COAPSE. A face dragoste. Act sexual. Se spune numai despre femeie. Acelăși principiu de construcție frazeologică pe care îl întâlnim în expresiile: „a da în cărți” (a juca poker a învăța pentru examene), „a da în bob (a juca zaruri)”, „a da în pahare” (a bea). „a da în ghloc” (a se masturba), etc. „E mea și da în coapse” / E ușor de avut. „Mi-am dat în coapse” / Am făcut dragoste. În baladă, „tu-ți dai cu Pande-le-coapse”: tu faci dragoste cu Pande.

CIORCHINE. Aparatul genital al bărbatului. De la forma întregului (sex/testicule). „Are ciorchine bogat” / Are aparatul genital dezvoltat. „Are ciorchini tămăioși” / E viril. „Are ciorchinele toase” / Lipsit de virilitate, erecție indolentă. În baladă, „eu îmi plâng ciorchinele” / eu regret vremea când făceam amor.

RĂMA. Sex nedevelopat, mic. Se spune despre sexul puberilor, dar și despre sexul bărbaților care nu satisfac femeia. „Are o rămă-n lzmene” / Are un sex minuscul. Prin extensie: a răma / a face bine dragoste, a pătrunde femeia adânc. „a-i face dragoste peste tot”. „Am rămat” / Am sleit-o, am luat-o în toate pozițiile. În baladă „eu îmi dau din răma duh” / eu mor că nu mai pot să fac dragoste.

A CĂDEA ÎN ZAT (cineva cu cineva). A fi prins de cineva. A face dragoste cu primul venit. A trăi cu cineva. A face dragoste cu cineva pentru prima oară. „Mi-a căzut în zat” / Sunt îndrăgostit. „I-am luat acasă, trăiesc cu el. Prin extensie: a face dragoste. „Mi-a pus-o-zat” / M-am culcat cu el. În baladă, „cazi cu Pande-le-n zat”: tu faci dragoste cu Pande.

PENDULĂ. Aparatul genital al bărbatului. De la sexul ce atârna când nu e în erecție. „Am pus pendula la oră” / Am făcut dragoste. În baladă, „câ mi-a trimis pendula”: câ m-a scopit.

BUBĂ. Sexul femeii. „I-am dat-o bubă” / Am avut-o, am posedat-o. „Mi-a spart bubă” / M-a dezvirginat. „O m-năncă bubă” / E rea de muscă. „Buboaică” / Moartă după sex. În baladă, „ca să-ți-o așeze-n bubă”: ca să te aibă, să se culce cu tine.

LEFTER. Fără bani. De la numele unui armator care ar fi pierdut toată flota comercială la cazinoul din Constanța, rămânând pe drumuri. „A rămas lefter” / Nu are nici o lețcaie. „L-am lefterit” / Am luat toți banii. Derivat: leftereală. „E mare leftereală-n țară” / E săraci mare. În baladă, „câ l-am lefterit la cărți”: câ l-am luat banii la joc.

MINGEAC. Sexul femeii. De la formă bombată a pubisului. „I-am spart mingeacu” / Am avut-o, am dezvirginat-o. „Dă mingeacu de-a azvârlita” / Se culcă (primul venit). „A dat cu mingeacu-n mine” / M-a sleit, m-a avut până la epuzare. „Are mingeacu săritor” / E și gugi beată-n dragoste. „Dă cu mingeacu / strădă” / Face totuvarul, prostituție. „I trage cu mingeacu-n poartă” / Se murtubează. „Dă cu mingeacu de-a dura” / E ninfomană. „Are mingeacu umflat pe parte” / E lesbiană. În baladă, „vine-pușii mel să-ți tragă mingeacu”: mi te suflă și trăiește cu tine.

CLEI. Spermă. De la natura cicioasă a spermelor. „I-am pus un clei” / Am avut-o, am culcat cu ea. „Am înclăiat-o” / Am posedat-o. „Am lipit-o” / Am avut-o. Derivate: cicioasă (are sexul umed), lipicioasă (ejaculează repede). În baladă „să-ți tragi mingeacu-n clei”: să te aibă.

TIPAR. Sexul bărbatului. De la agilitatea peștelui și de la corpul lui molatic alunecos. „Mi-a fugărit tiparul” / M-a lăsat în toate felurile. „Dă la tipar” / Un băiețel după sex. „A luat tiparul” / A făcut amor. „I-am dat tiparul” / Am avut-o. În baladă, „care mi-a scopit tiparul”: ca m-a castrat, mi-a tăiat testiculele.

A ARA. A face dragoste. A bate zdravăn. A lichida adversarii. „Am arat paucul cu ea” / Am avut-o prin tot parcu. „Am arat cărciuma cu el” / L-am bătut târnuindu-l prin tot localul. „Am arat caștierul” / Am pus pe fugă banda adversarilor. „Am arat caștierul” / Am bătut-o din bătaie. În baladă, „când ram casa cu tine”: când te tăvăleam printre toate casa.

FOI. Cărți de joc. Diminutiv: foite. De unde expresiile: „facem o foale” / „facem o foită”. Se folosește și la plural în singular. „Mergem la fo” / Mergem să jucăm cărți. „Facem o foale (foită)” / Jucăm cărți. În baladă, „ingropat la fo de viu”: scos din uz.

ÎN MARGINEA MINI-GLOSARULUI

Pe urmele unui dicționar pierdut



Conținând numai unitățile argotice cuprinse în Balada Trișorului, mini-glosarul ce acompaniază textul e poate un bun pretext pentru a-l stimula pe lingvist să reia o cercetare abandonată de la primele încercări de investigare a vorbirii argotice. Pentru a-i da cititorului câteva repere de orientare, în Franța, argoul a început să fie studiat științific în secolul nouăsprezece, ca o răbufnire cu efect întârziat a spiritului enciclopedist din secolul luminii. Evident, antecedentele unei curiozități intelectuale pentru acest mod paranormativ de comunicare își au rădăcinile în secolul al XII-lea (Jean Bodel d'Arras), interesul manifestându-se crescând în Renaștere (Henri Estienne), în secolul cincisprezece (procesul confreriei Coquillards-ilor) și în Epoca Napoleoniană culminând la sfârșitul secolului trecut prin studiile unor eminente lingviști, ca: Auguste Vitu, Francisque Michel, Marcel Schwob și mai ales ale lui Lazare Saïnéan, cu care argoul își innobilează heraldica. Dar nu este aici nici locul, nici spațiul potrivit unei rememorări în detaliu a creației, circulației și vulgarizării vorbirii paralele – am făcut-o pe larg în eseu asupra „Mecanicii Argoului” (Dissertație asupra Argoului) care va vedea poate lumina tiparului în România – excelența ambasadoare a literelor francofone în România, Ileana Cantuniar, fiind în principiu de acord să-l traducă.

Spun „va vedea poate lumina tiparului în România” pentru că o experiență trăită în urmă cu aproape douăzeci și cinci de ani, pe când imi hrăneam fantasmile în boema bucureșteană alături de Eugen Schileru, Păcă și Tudor George (A-hoe), m-a lecut de năravul ipoteticului.



Este vorba de juvenilul entuziasm ce m-a pus pe șinele unei cercetări de circa cincisprezece ani (începută din curiozitate, continuată din plăcere și dusă până la capăt din dragoste / „l'argot, je l'aime d'amour”), ce s-a soldat cu alcătuirea primului Dicționar de Argou Modern Român. Cum am mai spus-o într-un text apărut nu de mult în România și cum o consemnez în „Dissertation sur l'Argot”, pregătind numărul de probă al revistei „Săptămâna”, destinat secției de resort a comitetului Central, Eugen Barbu prin redactorul său Dan Mutașcu, mi-a propus publicarea dicționarului sub formă de rubrică hebdomadară intitulată „Fișe pentru un dicționar posibil”. Dan Mutașcu mi-a arătat prima rubrică imprimată în numărul „zero” al revistei (i-aș fi recunoscător aceluia care mi-ar putea procura o copie – trebuie că faimosul număr se află undeva în arhivele vreunei publicații), spunindu-mi, însă, că un anume Vasile Nicolescu din secția evocată a scos rubrica din corpul revistei pentru că „dicționarul amintea prea des cuvintele poliție și polițist”. Ca și cum marginalul își codifică limbajul (dacă și-l codifică / dar mecanica internă a creației argoului este un alt subiect) ca să-l inducă în eroare pe băcanul din cartier și nu pe inamicul său ereditat: polițistul.

Pe scurt, plecând la Paris cu o bursă acordată de poetul Pierre Emmanuel de la Academia Franceză, mi-am strecurat nostalgic manuscrisul dicționarului în sac și dus am fost – pentru că, în 1971 când am plecat spre Franța, știam încă din 1945 că nu mă mai întorc. Dar deciziile pe care le luăm nu ne privesc decît pe noi, chiar dacă ele îi angajează pe cei rămași în urmă. Cert este că, într-una din mutările inerente începuturilor mele pariziene, manuscrisul dicționarului s-a pierdut. S-a pierdut, m-am debarasat de el din neatenție în încercările mele de a-mi ușura bagajele, ori l-am uitat în vreo cameră de hotel – nu contează. Ceea ce e trist este că, din păcate, cei citiva curioși virtuali care ar vrea să știe cu ce fir e tricotat argoul român trebuie să aștepte un alt năzdrăvan ca să aibă răbdarea și timpul să croșeteze un astfel de glosar. Pentru cei ce nu sunt inițiați – singurul dicționar de argou din literatura română datează de la începutul secolului, cînd briza argotică a Hexagonului a scăldat ambițiile lingvistului român. Dicționarul de la 1900 e demășit, firește, dar existența lui ar fi putut totuși să provoace instinctele profesionale (ca să nu zic reflexele de vocație) ale citorva grămăticii intrigați de vorbirea paralelă.

Din păcate, plașa teoretizării argoului în România e virgo-intactă. Din păcate sau din fericire – nu știu cum ar fi mai bine să spun. „Din păcate”, pentru că tinerii lingviști dispuși să se aventureze pe nisipurile capricioase ale vorbirii argotice și să le decanteze siliciul vocabular nu vor avea texte referențiale de îmbogățit sau de contrazis prin contribuțiile lor. „Din fericire”, fiindcă matematicile moderne au elaborat în ultimele decenii teorii fabuloase, ale căror principii, asociate metodelor specifice de cercetare și investigare lingvistică, îl pot conduce pe cercetător în miezul celor mai năstrușnice revelații. Ce poate fi mai pasionant pentru un lingvist specializat în argou decît cunoașterea, aprofundarea și aplicarea teoriilor geometriei fractale și a conceptului de similitudine? Dar, pentru a nu ne pierde în sugestii și evocări, menționez doar că acest minuscul glosar ce însoțește textul Baladei Martorului nu e nici „rochia de seară”, nici „smokingul” și nici „panoul de lac” ai unui model de dicționar posibil – e doar un ghid fără anvergură a citorva vocabule sau expresii pe care toată lumea le cunoaște. Artileria grea a argoului își așteaptă servanții.

George Astaloș

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu



E noapte și e frig seniori Ion Th. Ilea și Laurențiu Fulga I



Care este Taina Ioanei Diaconescu ?



Corneliu Ștefanache în Așteptarea aproapei



George Alboiu și Ion Murgescu surprinși în 1985 în Edenul de piatră al Casei Scriitorilor

Stările intermediare

Ciclul de reflecții critice inițiat cu eseu „Visul și paravisul” pune în relație rațiunea visului de a se implanta în terapia imaginarului, translație impusă de neîncrederea în perspectiva existențială pe de o parte, pe de alta de inevitabila reabilitare a traiectoriei personale asupra celei istorice, generale.

În societatea românească s-a înstăpănit de la evenimentele din decembrie 1989 procesul de redefinire și regăsire a sinei. Suntem pe cale de a urma nu atât traseul evaziunii din politic, pentru că politicul s-a identificat vremelnic cu non-democrația, cât să susținem accesul la risc, la fabulos și la mitic, ca un antidot la stările pe care le trăim ceas de ceas: suspiciune, descurajare, răstălmăcire.

Așa fiind, mișcarea ideilor și a simbolurilor descifrează prin instalarea într-un paradis al imaginarului salvarea din cercul vicios al realității crude. Efigia acestui gest de curaj o propune George Târnea, ușor dezabuzat de câte i se întâmplă, lui, nu numai lui :

Să stai cu mâna-ntinsă și să-ți fie
Rusine că visezi, cu capu-n nori,
Desfășurări de stele și de flori,
Prea vinovat, moral, de poezie.

(Poetul bate câmpii de pomană)



daniel pișcu

1x2

Arunc cuvintele
„te iubesc”
în brațele gândirii ei :
1 X 2,
Ea îmi răspunde :
„și eu”...
Din nou : 1 X 2
în simțămintele mele.
Măcar la pronosportul acesta
să câștigăm
banii de aur
ai sufletelor noastre,
Biletul nu costă nimic.

A-fluent

Prima literă :
A! -- fluent...
Plătesc 500 de lei
consultația la stomatolog.
Mă gândesc că în felul acesta



Dar tot el mai proclamă :

Pe un maidan dezmostenit de flori
Și-au revenit la starea clandestină
Sub scutul altor îngeri păzitori.

Ei, acești îngeri păzitori, se numesc, deocamdată, fie idilismul, fie tentația idilicului, istovit de prea mult consum, fie sordidul ridicat la starea de greață, de boală, de creștină uitare.

Comparațiile celor două devin antagonice, generează în economia literaturii contemporane un fel de nou naturalism, naturalismul spațiilor închise (o replică la mediile zoliste în deficit de speranță) atrase distructiv de orgoliul și tirania nefericirii. Răzvan Popescu a publicat de curând în „Subomul” o mostră de scepticism răvășit, de un fel de nietzscheanism, nietzscheanismul răsturnat.

Exponentul clasic al demoniei sceptice — ați ghicit, desigur — mi se pare Emil Cioran, cu perfectă lui priză la realitatea precară dar și cu negativismul mereu lacom de suprimări de orizont. Lipsa de moralitate a istoriei îl îndreptățește pe Cioran să privească istoria de la o anumită depărtare, să se îndepărteze de istorie și din istorie. Cugetătorul fuge din epopeea ei dementia. Îi preferă utopia neutralizată de suspans, febra saltului în destin, lepădarea de „blestemul balcanic”, blestemul insignifianței, de neantul condițiilor periferice. Starea de prefacere, spune apăsător escistul, dezleagă forțele oarbe, regăsește osândă imitației, prizonieratul în subistorie. Ca să nu ne innămolim este nevoie să luptăm cu spectrul ratării, care pe noi, românii, ne pândeste lacom.

Spiritualistul dreptei antitotalitare acuză, s-a mai spus, pasivitatea culturilor mici. El, spiritualismul acestei drepte, o dreaptă așa zice mai degrabă filozofică decât politică, se desparte și de monarhie (un fel de resort al statului permisiv) și de elasticitatea defensivă a democrației burgheze. Preferă un fel de profetism confesiv, cârțitor, „nonvegetal, în accepția de autodigerare a forței impuse.

Revenind la literatură, să observăm că pe măsură ce mitul burghez al răscumărării vinovaților nu e anulat de fidelitatea față de real, timpul utopiei reintră în drepturi. O paranteză. Scriitori precum Jorge Amado ori Roger Vaillant, cândva de stânga, ușor de recunoscuți în etapa lor îngrădită de alienarea proletarietului, s-au separat relativ tranșant de ambiguitatea fundamentală a socialismului cu față umană. A urmat pentru Amado romanul de natură sentimentală și un



Il ajut și eu
să-și amortizeze
cheltuielile pentru aparatură,
materiale și manoperă...
Așa e cu privatizarea.
Așa și cu afluenții Dunării.
Așa și cu Dunărea.
Așa și cu Oceanul sau Marea.

Frunză, știi clipa
cînd întunericul
trece-n lumină ?

GLOSSĂ

În zori lumina mă întîmpină și nu știu ce să fac. Simt aceștii zori atît de profund încît brusc devin absenți ca apa din paharul pe care-l duc la gură doar pentru a măsura depărtarea ce mă separă de lucruri. O, cine poate mînuî contururile plicticoase, formele, culorile, fără să se abrutizeze în toiuî acestor îndeletniciri din care eclipsele au fost excluse pe nedrept, cum figurează ele marea ascunsă a craniului meu ce istorisește măceluri de pe vremea inexistenței timpului și spațiului.

Paisaje heraldice, adică ce se vede dacă închizi ochii și te lași fără putere între zidurile trupului care te umilește cu blîndețea neștiutorului. Un țipăt din capătul străzii, densitatea unei vieți străine, decupată din zgomotele monotone ale circulației rutiere și fiindînd o clipă în

creierul tău. Țipăt sau închipuire ? Întinzi mîna în văzduh ca pentru a cere liniște. Dar poate că o întinzi degeaba cînd ai această foaie de hirtie care-ți iese în împlînire liniștindu-te, făcîndu-te să uiți motiv și cauză, silă și teroare, carne și gînd, revoltă și utilitate...

Un copil țipă de la un balcon. Eu spun că-i nebun pentru că țipă fără rost, dar ce-i rostul și cit de personalizat poate fi el ?... Dar ce-i această umbră care coboară ca o insignă mirifică și brusc ni se-nfișează-n piept, strălucind de-acolo pentru cei din alte regnuri...

Sînt singur în casă. Îmi pun mîinile pe masă și ascult timpul cum creează spații în care se pot integra lucrurile eterne ale naturii și sufletului omenesc. Nu am decît aceste mîini. Nu am decît această masă. Asta înseamnă imensitatea dorințelor și nesiguranța împlinirii lor : tot ce-mi trebuie ca să fiu om printre oameni.

Constantin Abăluță

fel de viziune a lui cufundată în exotismul erotic sud-american, care destramă clasele printr-o mișcare disperată de pătrînire a falsei istorii ce decide pentru cei mulți în numele unui slogan revoluționar. Cu Vaillant s-a petrecut ceva asemănător. Nu și-a mai irosit talentul împovărat de migrenele cauzate de „poporul divinitate”, s-a ocupat de sănătatea lui erotică, de unde și graba consumată (în scrierile ce au urmat) de o fiziologie a împătîmirii și a reimpătîmirii.

Discursul utopic (despre care am scris mai de mult chiar în coloanele „Luceafărului”) are cadența forței cu care este investit. Spuneam cândva că utopia seamănă cu un țesut. Va fi împlinit sau devorat în funcție de cum alunecă la suprafața istoriei/se hrănește din sucurile ei. Roland Barthes credea că arta așează istoria la vedere și îl face pe istoric scriitor. Îmi vine să cred că utopia salvează istoria dar îl face pe scriitor profet.

Nici o alunecare pe orizontala cunoașterii nu are cum să fractureze euforia retorică, la limită euforia utopică. În

schimb, dacă autorul plonjează în adâncul viziunii despre universul imperfect sunt șanse să se revigoreze unul pe celălalt.

Un puternic sprijin l-a furnizat lui N. Iorga, Octavian Goga sau Aron Cotruș, în sacra lor încarnare de vestitor amestecul de dramă și de crez salvator ce le este propriu. Sigur, s-ar putea susține că fiecare dintre ei „construiește un tip de polaritate suspendată între prezent și trecut. Problema pentru noi m se pare aceasta : ca utopia să depersonalizeze vechea polaritate și să se contopească în uriașa forță de combustie a adevăratei emancipări cetățenești. București, precum spoliologul intrat în peștera fermecată să deslușească înfinitul mîluat în stăpînire deoarece e alcătuit o cavernă : se îngustează de cum locuiești între pereții ei. Mod de a spune că utopia nu e chiar pentru mâine...

Henri Zalis

Valsul nostru

Rondul de flori
din centrul orașului...
Valsul nostru
e un val
în
formă
de
S.

Sînt călătorul

Cafea, cafea, cafea,
dulce, amar, dulce,
femeie rea, rea, rea,
ce nu se poate seduce.
Ferestre deschise, deschise, deschise,
țigări, țigări, țigări,
fise, fise, fise
și trenuri pline în gări.
Sînt călătorul cu un pașaport
pe care nu pot să îl port.

Desen cu bufniță sau însemnele copertei

O bufniță se face
foarte ușor
un cerc — capul
un unghi ascuțit — ciocul
apoi un git
și pe urmă
două elipse — aripile
și totul pe o foaie
de hirtie
care poate fi
și coperta unei cărți.

SĂRBĂTOARE LA CASTEL

Academia Română, Muzeul Literaturii Române și Muzeul Memorial „B. P. Hasdeu” au organizat la Cămpina, sub genericul SĂRBĂTOARE LA CASTEL, o manifestare prilejuită de împlinirea a 100 de ani de la începerea construcției acestui lăcaș.

S-a lansat volumul „Poezii” (I) din seria „Scrieri” de B.P. Hasdeu, în 16 volume, sub îngrijirea cercetătorilor dr. STANCU ILIN și dr. IONEL OPRISAN.

Au fost invitați să participe academician STEFAN ȘTEFĂNESCU, prof. univ. dr. MARIN AIFTINCA de la Academia Română, cercetătorii științifici principali : dr. STANCU ILIN și dr. IONEL OPRISAN de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu” din București, cercetătorii literari din Chișinău : ANATOL GAVRILOV — director al Institutului de Istorie și Teorie Literară, VASILE CIOCANU — Director adjunct al Institutului de Istorie și Teorie Literară, ALA COJOCARU ZAVADSKI și PAVEL BALMUS — Președintele Societății Bibliofililor din Chișinău.

Nudul ca divertisment

Milenar prin dănuire, exercițiul artistic având ca obiect nudul este, probabil una dintre cele mai dificile probe de măiestrie pentru aspirantul la gloria artistică, iar pentru amatorul de frumos, incununaarea unei cariere de colecționar.

Artele zise burgheze au excelat în a promova gustul pentru frumusețea corpului uman. Secolul al XIX-lea și bună parte din cel de al XX-lea, au fost traversate de numeroase tendințe estetice și curente, dar nudul nu a încetat să fie o temă dominantă atât pentru pictori, dar mai ales pentru sculptori. Nu trebuie căutate justificări deosebite ale acestei preferințe. Ele se rezumă la bucuria hedonică a omului de a se contempla, într-o tentativă de pătrundere a sa în Olimpul divinităților. Gest prometeic reluat și astăzi în toate pornirile creatoare ale omului, singura cale prin care aspirația umană atinge tensiunea și semnificațiile marilor geneze.

Muzeul de istorie și artă al Municipiului București, în două din saloanele de la parter ale Palatului Șușu din Piața Universității, a avut inițiativa organizării unei expoziții având ca temă nudul, iar ca bază de ofertare lucrări aflate în patrimoniul particular al câtorva colecționari. Sunt grupate relativ puține lucrări, spațiul de expunere nici îngăduind o densitate mai mare, fără afectarea impresiei de domesticitate pe care o inspiră cocheta clădire-vestigiu din inima Capitalei. Sunt piese care nu au putut fi văzute în alt context expozițional, unele dintre ele chiar deloc, fiind vorba de ceretări de atelier sau de comenzi executate la cererea colecționarului. Dar

foarte puternică impresie produc tablourile semnate de Luchian, Gh. Vânătoru (într-o remarcabilă compoziție-studiu de culoare), D. Ghiață, Tonitza, Muntzner, Adam Bălțatu, Ciucurencu (un surprinzător studiu de Nud fecioară). Printre valorile conținute de selecția de la Palatul Șușu, „Cadăna” lui Aman reprezintă un fel de efigie generică a intențiilor organizatorilor expoziției. Pentru că stăruse în atmosfera acestei frumoase colecții de nuduri, provenite din atâtea surse și aparținând unor perioade de creație întinse de-a lungul a mai bine de un secol, un aer de detașare amuzată, de cochetărie mondenă, mic burgheză. Notă accentuată de suita de desene și studii de atelier semnate de Tonitza, Ciucurencu, Catargi, Baba, Steriadi, Iser, St. Dumitrescu și alții. Între piesele expuse se pot remarca trei compoziții realizate într-o tonalitate și accepțiune stilistică foarte modernă semnate de Ștefan Constantinescu, un artist preferat de colegii săi de culise teatrale unde ani îndelungați a scenografiat spectacole memorabile.

Mai săracă este reprezentarea nudului în sculptură, dar majoritatea pieselor prezentate sunt semnificative pentru stilul artistului și pentru epoca în care au fost concepute. Corneliu Medrea și Irina Codreanu, cu piese de statuare mică în bronz, atrag atenția asupra calității modelajului, a expresivității tactile a formelor. Dar cea mai puternică creație sculpturală din expoziție ni s-a părut a fi cea semnată de Baraschi, o compoziție emanând forță și grație, în același timp, caracterizată de o ipostaziere dinamică și plină de armonie.

Expoziția nu propune ierarhii, nu re-



face itinerarii estetice, nu are o miză artistică pretențioasă, ci aduce un omagiu discret celor care prin exercițiul pasiunii lor — într-o conjuncție cu creatorul de artă, oferind acestuia găzduire și recompensă materială. Două condiții fără de care artistul însuși nu și-ar putea vedea împlinită opera. Este, dacă vreți, o formă de obiectivare a strădaniei creatoare, colecționarul fi-

ind în acest sens primul argument critic în validarea produsului artistic. Este și o invitație la redeschimbarea gustului pentru frumos și a interesului colecționar, pe care orice economie de piață care se respectă este datorată să-l cultive în folosul patrimoniului național.

Corneliu Antim

muzica

Regal muzical craiovean

Există, în ultima vreme, o salutară dorință de a repune în drepturi, măcar ici și colo, personalitatea unor artiști trecuți în neființă, dar și de a susține, după putere, lansarea tinerilor interpreți care, astfel, intră în atenția publicului și specialiștilor deopotrivă. Craiova este unul din orășele care își face un titlu de glorie din omagierea celor născuți în Cetatea Băniei, dar și din perseverența cu care organizează festivaluri și competiții menite a descoperi și prezenta tineri artiști din țară. Festivalul „Maria Tănase”, Festivalul „Ion Văduțescu”, Festivalul de operă „Elena Theodorini”, recentul Festival al tinerilor dirijori, precum și simpozionul inclus în seria manifestărilor din acest ultim festival, constituind argumente concludente în sprijinul afirmațiilor anterioare.

Între 18-20 iunie, Filarmonica „Oltenia” din Craiova a fost gazda celei de a XV-a ediții a Festivalului tinerilor dirijori, organizat de Inspectoratul pentru Cultură al Județului Dolj, Fundația Jora a criticilor muzicali și Ministerul Culturii. Având un caracter itinerant, competiția a poposit, pentru prima oară, la Craiova, unde, datorită excelenței colaborării cu organizatorii, se preconizează și desfășurarea următoarelor ediții. Deși fa gloriu de stagione, Orchestra Filarmonică a răspuns cu entuziasm solicitărilor, astfel încât, după câteva repetiții, a reușit să conclueze, în cele două serii de concert, sub bagheta a patru dirijori bucurători, a căror valoare și experiență diferită a reprezentat un prag dificil de trecut pentru ansamblul care s-a pliat neașteptat de bine pe specificul fiecărui protagonist.

Abordând Rapsodia română nr. 1 de Constantin Bobescu și Concertul în La major pentru pian și orchestră KV 488 de Mozart (solistă Carmen Rotaru), dirijorul Cristian Petrescu, a cărui trajectorie se conturează, tot mai pregnant, începând din 1990, a confirmat aprecierile anterioare prin rigoare, claritate conceptuală și cunoaștere stilistică, desi colaborarea dificilă cu solista a determinat nedorite decalaje și dezechilibre, este, însă, un colorist care știe să creeze planuri sonore diverse, bine conturate, formația sa de compozitor jucând, aici, un rol important.

Încă student la Academia de muzică din București, Radu Valentin Popa a consacrat, la Craiova, debutul său absolut la pupitrul unei orchestre simfonice în pagini deosebit de pretențioase din literatura clasică — Concertul în Re major pentru vioară și orchestră KV 271 de Mozart și Simfonia a IV-a de Beethoven. În ciuda unei gestici încă stângace, tânărul dirijor a reușit să-și concretizeze

intențiile interpretative cu o claritate deosebită. Și el compozitor, știe să „simțar” muzica, frazele se nasc firese, edificiul sonor se construiește cu siguranță, semn că Radu Popa înțelege, cu adevărat sensurile cuprinse în partitură. Se pare că am asistat „decu”, la nașterea unui dirijor de mare perspectivă. Violonista Irina Mureșanu, solista concertului mozartian, a contribuit, prin calitățile sale interpretative, la reușita demersului artistic.

Ultima seară a competiției a fost deschisă prin programul propus de George Balint, compozitor care consideră că dirijatul îi poate implini personalitatea artistică, constituind un alt mod de comunicare. În Concerto Grosso de Filip Lazăr, dar și în Concertul pentru pian și orchestră în La minor de Grieg (solistă Tatiana Botezatu), am apreciat rigoarea concepției, atmosfera cind evocatoare, cind meditativă sau marcată de izbucniri în forte, interpretare care rămâne, însă, eminamente cerebrală, excluzând, parcă, deliberat, poezia și intensitatea trăirilor romantice. Probabil că lucrările preclărice sau contemporane ar răspunde ideal structurii sale temperamentale.

Iosif Ion Prunner, dirijor cu experiență (dără a uita că este, de fapt pianist) a optat pentru lucrări simfonice pentru a se putea desfășura în voce. Idila lui Siegfried de Wagner nu a proca fost concludentă, lipsind arcurile generoasă a frazei și suflul specific maestrului de la Bayreuth; Simfonia în Si bemol major de Mozart a adus însă scvențe luminoase, în care orchestra a sunat omogen, frumos, dar monocolor, în ciuda gesticii dirijorale realizate cu tot corpul, într-o risipă de energie.

Festivalul a inclus și un simpozion menit a reface importanța lui Filip Lazăr, fiu al Craiovei, în muzica românească interbelică. Cuvintele rostite de Alexandru Fircescu, Grigore Constantinescu, Gheorghe Fabian și Ecaterina Stan au punctat repere ale creației sale pe nefericit uitate. A urmat un recital susținut de violonista Irina Mureșanu și pianista Carmen Rotaru, prima fiind binecunoscută în țară și peste hotare ca o certă valoare a generației sale, cea de a doua aflată la început de drum, înclinată vizibil către muzica de cameră.

Craiova demonstrează, cu fiecare nașterea, că orășele cu tradiție culturală pot depăși statutul de „provincie”, rivalizând, nu o dată, cu capitala. Cu bani puțini și multă strădanie, Alexandru Fircescu, consilier șef al Inspectoratului pentru Cultură Dolj, pianistul Mihai Ișgureanu, directorul Filarmonicii „Oltenia” și Gheorghe Fabian, secretarul muzical al Filarmonicii au oferit cadrul necesar unui festival deosebit de interesant, participanții fiind răsplătiți și cu premii cu valoare de simbol (și nu numai) — premiul Filip Lazăr — Iosif Ion Prunner, premiul C. Bobescu — Cristian Petrescu, premiul Ionel Perlea (din partea Inspectoratului pentru Cultură Ialomița) — George Balint, premiul pentru debut — Radu Popa.

Anca Florea

parțial color

Trădarea nomenclaturistilor

„De ce am făcut-o? Pentru o pâine mai mare și mai albă” declară nonșalant unul din tortionarii acelor ani '50, când e întrebat ce l-a hotărât să curme din fașă revolta și să bată sălbatic. Sigur Al. Rafila simulează amnezia, aruncă vina în spatele altora, își ia măsuri de precauție, se plasează deasupra nenorocirilor — deh, era doar la 25 de ani șeful securității din Arad! — își caută circumstanțe atenuante dar atunci când îi se dezlăuie atrocitățile, prin martori oculari și documente, sărace totuși, își dai de îndată seama că bestia (chiar dacă a terminat o facultate de medicină) nu putea să se umanizeze între timp, altfel și-ar fi pus cenușă în cap, ar fi dezlăuit și alte practici sălbatice, ar fi contribuit la rescrierea unei istorii păgâne, așa cum s-a desfășurat în realitate. Nimeni nu l-ar fi pedepsit acum, fiindcă nu s-a instaurat vreo vânătoare de vrăjitoare, dimpotrivă, ar fi fost salutat pentru sinceritatea sa, dar așa, eludând orice adevăr capătă parcă și mai mult dreptul semenilor. Marele merit al „Memorialului durerii”, serial devenit deja celebru prin scenariul și faptele scoase la lumină, este acela că face un rechizitoriu comunismului fără a-l împinge după gratii, ci numai pentru a ne demonstra nouă, care suntem mai tineri că regimul importat de la răsărit s-a impus sub pleoala de gloanțe, printr-un sângeros atac, dar și cu ajutorul cozilor de topor care, ca acest Al Ra-

fila, erau pătrunse de o filosofie simplă: să trăiască mai bine decât alții. Asta pe de o parte, fiindcă, pe de alta, Lucia Hossu Longin, realizatoarea excepționalului film, reușește să ne convingă că românii n-au fost cu toții niște ticăloși, că nu s-au aplecat ca mieii sub funii, ci și-au apărut cu demnitate, cu sacrificiu suprem multe rânduieli și puțină avuție ce-au avut-o. În ultimul episod suntem familiarizați cu dramele din județul Arad unde, ca în atâtea ținuturi ale țării descoperim martiri, nu unul sau doi, ci cu sutele, dar și numele călăilor, unii dispăruți la vreme (?!), alții ascunși încă în anonimat. Dar, surpriză! Într-o democrație originală — că tot ne place să ne înconjurăm de sintagme hazlie! — cel care deține sub cheie arhivele deportărilor din Bărăgan e chiar un fost tortionar. Gheorghe Șerbănescu, distri-buit parcă să ne țină încă istoria la frigider. De altfel, nu-i singurul care vorbește de plăgile ce-s prezente încă în destinul României. Tot cu această ocazie aflăm că Procuratura din Oradea nu oferă răspunsuri la doleanțele foștilor deținuți politici, pentru a se cerceta vinovății în acele crime odioase, iar anumiți primari cinstesc în felul lor — adică prin indiferență și complicitate — memoria celor care au salvat demnitatea acestui popor, cei exterminați în revoltele populare izolate. Iată un alt merit al acestui serial: îi trădează pe nostalgici, căci nu toți s-au vindecat de ciuma roșie, existând pe ici, pe colo — favorizați de condițiile ce se creează la palier înalte — indivizi care vor să ascundă încă atrocitățile, în speranța că vor scăpa de judecată ce li se pregătește. Cei care au pățimit — un Ioan Faur, un Gh. Herman, un Francis Capeș și atâția alții — și n-au avut încă norocul să-și capete o recunoaștere tardivă pentru chinurile îndurate, nu și-au exprimat dorința de vendetă dar, ca și noi, toți cer insistent să fie recuperat adevărul, nu pe părți, ci în întregime, ca generațiile viitoare să nu mai cadă în capcane și greșeli. Dar, din păcate sînt încă des-tui nomenclaturisti care trădează idealurile revoluției din decembrie, fără scrupule, știindu-se ei înșiși pătați. Nutrim speranța că noile promoții de politicieni și intelectuali nu vor lăsa file albe în istoria ce începe totuși să fie cunoscută în adevărata ei lumină.

Marius Tupan



ANTON MARI despre

«REFLEXUL APEI»

de Iosif Brodsky

Reflexul apei nu este o carte de călătorie, sau vreun ghid pentru turiștii de o oarecare cultură, și nici măcar nu pretinde să rivalizeze cu lunga tradiție de a lua Veneția drept pretext pentru a elabora o proză rafinată, subtilă și simbolistă, adecvată profilului estetic al celebrei urbe.

Reflexul apei este o plimbare prin oraș și consemnarea amintirilor, reflecțiilor și considerațiilor pe care memoria citadină le trezește în trecător. Este o hoinăreală fără țintă, lăsând ca scurgerea gândurilor și a aducerii aminte să se facă cu aceeași indolență, ca a trecătorului. **Reflexul apei** este o carte care are o relație intimă cu producția poetică și eseistică a lui Brodsky, având în vedere că în ea se pot descoperi unele din constantele pe care gândirea lui le elaborează sub forma poemului sau a eseuului.

Sosind la Veneția, pornind de la gară,

intâmplarea îl face pe Brodsky, povestitorul volumului **Reflexul apei**, să înțeleagă că acel loc este versiunea, intimă și proprie, a Paradisului. Și Paradisul, după Brodsky, nu depinde de climă nici de temperatură; noțiunea de Paradis este pur vizuală: este ceea ce se vede și poate fi contemplat pe locul și în timpul odihnei. Paradisul, pentru Brodsky, se află lângă noi, și aproape că se confundă cu frumusețea, având în vedere că frumusețea este, pentru el, locul unde ochiul se odihnește.

Ochiul, în Paradis, față de frumusețe, se simte eliberat de asaltul și năucirea lumii și se lasă purtat de contemplare. **Reflexul apei** este viziunea Paradisului, acea viziune care se poate sustrage de la frământări și obligații, și ne eliberează de preemptivitatea vieții. Ochiul caută siguranța și pacea; aceasta explică predilecția ochiului pentru artă,



explică apetența pe care ochiul o are spre frumusețe și explică, de asemenea, însăși existența frumuseții, pentru că frumusețea este mângâierea ostilității lumii.

Reflexul apei este descrierea a ceea ce Brodsky a văzut la Veneția, a amintirilor pe care frumusețea ei, umiditatea și ceața ei i le-au trezit. Cartea nu este altceva decât suma reflexiilor pe care i le-a dezvăluit apa, elementul care, la fel ca și contemplarea, reflectă și capătă forma obiectului pe care îl are în față ei, de aceea forma cea mai originală de a privi orașul, este cea de pe o gondolă: în acest fel cineva vede ceea ce vede apa.

Un lucru este ceea ce privești, spune Brodsky, în **Reflexul apei**, și cu totul altceva este ceea ce ai citit, spune tot el în eseu **A face plăcere unei umbre**. Noi suntem, așadar, ceea ce am văzut și ceea ce am citit. Dacă lucrul acesta

este adevărat, atunci putem afirma că Iosif Brodsky este Sankt Petersburg și Veneția, orașele în a căror ape s-a văzut reflectat și Brodsky este, de asemenea, Ossip Mandelstam și Winstan Hugh Auden, poezii pe care i-a citit și în a căror opere s-a văzut, de asemenea, reflectat. Și ceea ce a văzut Brodsky la Sankt Petersburg, la Veneția, la Mandelstam și la Auden este timpul și locul odihnei, acolo unde ochiul se odihnește, unde timpul nu este succedere, ci locul unde devine reflecția și contemplarea. Sankt Petersburg, Veneția, Mandelstam și Auden sunt vedeniile care l-au sustras de la lipsuri și l-au eliberat de la nevoile urgente ale vieții; pentru că ochiul se identifică cu frumusețea pe care o contemplă, iar în țelegerea recunoaște adevărul mai ales în forma cum a fost numită frumusețea.

Nu există diferență între a citi și a privi, poate că suntem ceea ce vedem în cărți și ceea ce citim în realitate. Brodsky a văzut și a recunoscut în obrazul lui Auden aspectul fizic al adevărului pe care poezia lui i-l arătase; și la Veneția căuta adevărul pe care aspectul fizic al orașului îl destăinuia.

Reflexul apei nu are nimic de-a face cu Venețiile lui Morans, și nici cu ale lui Maurice Barres, nici cu cea a lui August von Platten, acoperite de melancolie, de pietre prețioase și mărgelile de sticlă, Veneția lui Brodsky ocolește idealizarea și estetismul; este simplă, fără ornamente, deseori banală, aproape de a nu fi luată în seamă. Este un loc de plimbare ce arată clipele depline ale conștiinței, așa cum altele, înfumurate și sterile, cu care este atât de greu de făcut acest lucru pe care îl denumim literatură.

În românește de
E. A. Durastor

ATELIERELE DE SCRIS — un fenomen social (III)

Ce părere au scriitorii?

Unii animă atelierelor pentru a se rupe de izolare, sau din civism sau din nevoi financiare (o ședință de două ore se plătește între 550 și 900 de franci). Alții refuză chiar ideea.

Sint împotriva

Jacques Bens: Ia scama la impostură. „De fapt sint două tipuri de atelier de scris. Primele se referă la Oulipo, predând tehnicile. Celelalte pretind a face din elevii lor, într-un an scriitori. Ce impostură! Nici măcar școala n-a avut vreodată asemenea pretenții”. (Ultima carte: **Nouvelles désenchantées** — ed. Seghers).

Jean Dufourd: Prostii americanești. „Atelier de scris? Prostii americanești! Nu servesc la nimic; trebuie să ai în tine știința geniului, asta nu se învață la școală”. (Ultima carte: **L'assasi**. — ed. Flammarion).

Philippe Sollers: O pseudo-democrație. „Un atelier de pictură, da, de scris nu! Este o iluzie, deplină să crezi că poți învăța să scrii, să lași să se înțeleagă că oricine poate fi scriitor. Nu e adevărat, asta înseamnă o pseudo-democrație. Scriusul nu se învață, el e solitar, sexual, personal!”. (Ultima carte: **Le secret** — ed. Gallimard).

Michel Tournier: Rizibil. „Mă uluiește că se poate scrie în mai mulți. Scriul după mine se învață citind, scriind, încercând, traducând. Ideea de a învăța cum să te inspire mi se pare rizibilă. De altfel nu cred în inspirație. Stau ca pe jurnul când scriu. Atunci lucrez la întâmplare, la noroc. Îi întreb pe cei care joacă, mă duc în sălile unde se joacă (ruletă, cărți, etc.). Apoi vine momentul propriu-zis al scrișului, o muncă solitară în mijlocul cărților mele, colaboratori muți și pasivi”. (Ultima carte: **Le medianoche amoureux** — ed. Gallimard).

Sint pentru

Madeleine Chapsal: A se integra în societate. „Scrișul este fundamental,

sub toate aspectele. Un rezumat al interesului, înseamnă a scrie, chiar cărți pentru marele public. Mai există și scrierea mai sensibilă, literară... Ultima nu cred că poate fi învățată. Pentru mine, afirm, psihanaliza a fost o școală a scrișului. Ea m-a ajutat să mă orientez, să-mi găsesc forța interioară. La urma urmei, se poate învăța doar scrișul de integrare. Eu încurajez, în fond, pe toată lumea să scrie dar nu e just a lăsa să se creadă că poți transforma oamenii în scriitori”. (Ultima carte: **Suzanne et la province** — ed. Fayard).

François Bon: A le pune în valoare cuvintul. „Sint primul beneficiar al atelierelor pe care le anim datorită schimburilor, întâlnirilor pe care le au. Atelierele se desfășoară totdeauna în locuri sinistre, cu oameni având o situație socială grea; concediați, tineri între 18—25 de ani fără slujbă, femei. Unii din participanți nu vin din proprie inițiativă ci în cadrul stagiului de recalificare. Nu își pun problema de a deveni scriitori. La început am încercat, pur și simplu, să le pun în valoare cuvintul. După ce s-au familiarizat cu lectura și scrișul, le-am propus să scrie împreună o carte”. (Ultima carte: **L'enterrement** — ed. Verdier).

Pierre-Jean Remy: Dezvoltarea expresiei. „Nu m-au interesat atelierelor până în ultimele săptămâni. Invitat de Universitatea din Bordeaux, am descoperit atelierelor animate de Patrick



Pentru: Dorothee Letessier, Madeleine Chapsal, François Bon, Olivier Targowla, Régine Detambel, Pierre-Jean Remy



Rétali de la facultatea de științe. Nu cred că ele dau naștere la scriitori, cred însă că este o metodă extraordinară de dezvoltare a expresiei și a folosirii limbii. Se poate învăța să scrii”. (Ultima carte: **Algérie, bords de Seine** — ed. Albin Miche).

Dorothee Letessier: Sint un scriitor cetățean. „Refuz să scriu închisă într-un turn de fildeș. De zece ani anim atelierelor din Argenteuil, de la închisoarea din Melun, și din Val Fourré... Scopul? A putea oricine să înțeleagă mecanismele lecturii, ale scrișului și a spulbera reputația figurii hieratice a scriitorului. Evident, nu mă consider nici profesor de literatură nici terapeut. Sint doar un scriitor-cetățean înzes-

trat cu pricepere, remunerat pentru munca prestată”. (Ultima carte: **La reine des abeilles** — ed. Seuil).

Régine Detambel: Limba poate fi îmbunătățită. „Avem un atelier cu institutori ca în universitățile de vară. Îmi place să încerc a le arăta că scrișul nu vine doar datorită inspirației. Multă lume crede că devii scriitor de la o zi la alta. Nimic mai fals. Nu te naști scriitor, limba se învață, se îmbunătățește. Atelierul îți dă ocazia să fii citit, să te simți cunoscut, recunoscut”. (Ultima carte: **Graveurs d'enfance** — ed. Bourgois și **Les écarlés majeurs** — ed. Julliard).

Olivier Targowla: Simți nevoia ca alții să te asculte. „Am scris primul meu roman participând la atelierelor animate de Elisabeth Bing. Era în 1988; o prietenă mi-a vorbit de aceste locuri unde scrii un text; pornind de la o propunere, apoi îl citești cu voce tare. De atunci, am devenit animator. Am descoperit că a scrie după ideile altora și se deschide un câmp literar pe care nu l-ai putea explora niciodată singur. Pe deasupra, știind că ești ascultat de alții parcă devii mai bogat, poți testa imediat ce ai făcut”. (Ultima carte: **La peau de l'ombre** — ed. Natand).

CATHERINE ARGAND
CHRISTINE FERNIOT

În românește de
Ioana Nicolae



Împotriva: Philippe Sollers și Michel Tournier

«Și limba poate fi un motiv de război»

am avut un unchi, nu știam că a fost omorât de ustașii musulmani. După război, gropile comune au fost cimentate iar funeraliile interzise. Cuțitul este prima poveste dedicată acestui subiect, Vidosav știe că acum unsprezece ani, comuniștii sârbi au primit-o cu invidiu de a fi minciunoasă. Acum, aceiași comuniști declară că poporul sârb a fost victima unui genocid, că ei se află acolo pentru a răzbuna crima. La rîndul lor au fost manipulați croații și musulmanii. Li s-a spus că sârbi erau hegemonici, periculoși. Cum au putut să creadă? Datorită minciunii există acest război. Minciuna acumulată a declanșat războiul.

C.A.: Dobrița Ciosici un mare scriitor sârb, totodată un crinčen naționalist, a fost numit președintele republicii federale a Iugoslaviei?

Vidosav Stevanović: De un secol, în Balcani, se confruntă două concepții literare: una consideră că scriitorul este conștiința poporului, ghidul lui, că trebuie să se ocupe de istoria națională. Această concepție învechită a fost preluată de stalinism care a transformat scriitorul în inginer al sufletului. Cea de a doua, a mea, consideră scrisul drept treaba unui individ care-și folosește priceperea în scopuri estetice. Ciosici este șeful primei categorii. După ce a favorizat conștiința de clasă s-a apucat să apere conștiința națională. Angajarea politică i-a omorât talentul.

Vuk Drasković: Cred că un scriitor nu trebuie să se limiteze doar la estetică, mai ales cînd își alege subiecte istorice. El trebuie să tindă, asemenea lui Tolstoi în Război și pace în a atinge acea înălțime care permite observarea cu absolută imparțialitate a oamenilor. Așa s-a comportat mulți ani și Ciosici. Apoi a venit acea răsturnare care l-a

făcut să se comporte, mai rău ca un suporter de fotbal. Ca om politic și-a semnat propria-i infringere. Ambiția nemăsurată a făcut ca fostul său discipol, Milošević să-l neutralizeze. Timpul său de președinte nu e decît un decor.

Vidosav Stevanović: Vreau să apăr ideea independenței literaturii. A scrie un roman nu înseamnă a infățișa o întâmplare, un fapt. Înseamnă a construi o poveste, a modăa diferite materiale, a atinge acel punct de echilibru care duce la catharsis. Sint convins, fără n-î displice lui Vuk, că bătaia de la Moscova, descrisă în Război și pace, nu s-a petrecut așa cum o descrie Tolstoi.

C.A.: Romanul Zăpada și cîinii este tradus din sîrbo-croată. Cuțitul din sîrb. Ce înseamnă asta?

Vidosav Stevanović: Este o hotărîre a editorilor. Și unul și celălalt scriem în sîrbă în sensul strict literar și în sîrbo-croată în sens filologic. Sîrba și croata sînt una și aceeași limbă, chiar cu unele variante. Adică și în timpul războiului un croat neinstruit înțelege perfect un sîrb neinstruit. Unii nu suportă această comunitate. Va fi publicat în curînd un dicționar sîrbo-croat cuprinzînd peste 40 000 de expresii diferite. Este total fantezist!

Vuk Drasković: Îmi amintesc de o senată literară cu puritani sârbi unde am fost considerat croat folosînd de cînd ori cuvîntul domovina („patrie” de la dom, „casă” în croată) și de două ori numai otadzbina („patrie” de la otac, „părinte” în sîrbă). Și limba poate fi un motiv de război.

C.A.: Intelectualii francezi Jean d'Ormesson, Bernard-Henry Lévy, Alain Finkielkraut au intervenit denunțînd naționalismul sîrb. Ce părere aveți de atitudinea lor?

Vuk Drasković: Cred că nu știu despre ce vorbesc. Unii m-au întrebă de ce sîrbi îi împiedică pe musulmani să-și folosească limba. Nu știu că sîrbi și musulmanii vorbesc aceeași limbă și pe deasupra, s-au ivit din aceeași matcă etnică. Își arogă o atitudine, fac pe umanistii, se pretind procurori. Eu, sîrbul, n-aș îndrăzni nici odată să spun că franțuzii nu știu nici să iubească, nici să urască, la ei acasă sînt niște nebuni. Cu ce drept o fac? Dacă un intelectual declară o întreagă colectivitate vinovată și satanică, el nu mai este în slujba adevărului.

Vidosav Stevanović: Ceea ce m-a supărat în deceniile de titoism, mai mult decît constrîngerea, a fost manheismul; noi eram buni, restul lumii rău. Acest mod de a gîndi s-a propagat din țările socialiste către Occident prin intermediul oamenilor de stînga. Trebuie făcută diferența între regim și poporul sîrb. Sîrbi sînt un popor ca oricare altul, nici bun nici rău ci așa cum a fost modelat de elita sa politică și intelectuală. Iar diferența între regim și — îndrăznesc să spun — ma-

ANNA SANTOLIVIDO

Poemele semnate de Anna Santolivido sunt desprinse din a patra sa carte — „Trasfigurazione” — apărută recent la editura Fratelli Laterza din Bari.

Sosită în România în luna mai, cu ocazia „Zilelor Hesperus”, poezia, eseista și traducătoarea italiană face parte dintr-un cerc de scriitori ce editează revista „La Vallisa”, publicația cea mai importantă din regiunea Le Puglie. În jurul respectivului periodic și al fascinantei personalități numite Anna Santolivido, gravitează aproape toată intelectualitatea din Bari, ce se dedică nu numai scrisului, ci și unor activități social-educative de recuperare a categoriile defavorizate sau încercate de vicisitudinile sorții.



Cînd vine moartea

lui Albino Piero

eu nu o văd
o simt —
îi cunosc pasul
tusea mireasma
cînd vine moartea
o păcălesc
cînd pleacă
sînt o umbră
una cu pasul
tusea mireasma
cine-i mai vie,
moartea sau eu?

Lovingness

lui Antonio

te-ai strecurat în mine
cu furia celor douăzeci de ani
mă cațăr, mă încolăcesc
în tine încoljesc dau frunze
sorb seva
ce mă renaște

ești iubitul
șinta stinca
lăcașul unde făuresc
metalul
bucuria ta
plămada semnului meu

Dincolo de zid

dejinuților din Trane

m-am bucurat de clipă
am cules duioșia
deznădejdea
(m-a tulburat trandafirul)
dincolo de zid e o noimă
nimic nu zidește gîndul
cuvîntul scinteiază
tencuiala poate fi marea
albina aduce o veste
tăcerea zgîrie pielea
tunetul reinvie oroarea
din vis poți face corale
vraja fărîmă pustiul
vîntul te-ascuțită
dacă alungi prăpădul

Prezentare și traducere
Geo Vasile

foritatea unui popor care n-a acceptat războiul ca o soluție a făcut ca 300 000 de tineri sârbi să dezerteze..

Vuk Drasković: ...de fapt 400 000 știu bine, sînt membri ai partidului meu...

C.A.: Cum se spune „pace” în sîrbă?

— Mir.

C.A.: Și în croată?

— Mir.

1) Interviu a fost luat la sfîrșitul lunii mai a.c. și publicat în numărul din iunie al revistei „Luce”.

2) În prezent, Vuk Drasković se află în închisoare din dispoziția autorităților de la Belgrad.

3) Scriitorul Dobrița Ciosici a fost nevoit să-și prezinte demisia din funcția de Președinte al Iugoslaviei.



moda, altfel

Medicina (III)

Exercitarea practică a meseriei de medic cere studii, pregătire și recunoaștere oficială. Practica ilegală a medicinei este prohibită și pedepsită cu asprime.

Doă sisteme de medicină au înfruntat și înfruntă modelele medicinei, oscilînd în suprație, sistemul care a creat medicina alopatică și sistemul care a generat medicina homeopatică. Lingvistic, ele pleacă de la grecescul pathos = suferință, boală și încercînd să se definească, una se adaugă lui allos = alta (alopatie) iar alta lui homoios = asemănător (homeopatie). Alopatică este sistemul medicinei prin care bolnavul este tratat printr-un remediu sau un agent terapeutic care să provoace în organismul bolnav o stare diferită de simptomele bolii sale, o manifestare biologică ce duce la derivarea bolii în alt sector organic (altă sufe-

rință). Sistemul alopatie se bazează pe principiul derivației: **Aliena alienis curantur.** Termenul de homeopatie nu este prea fericit ales dar a învins în timp prin folosirea uzuală. Există, totuși, numeroși autori de specialitate care preferă termenul de homeoterapie, acesta sugerînd însăși natura tratamentului aplicat. Homeopatia se bazează pe principiul similitudinii: **Similia similibus curantur.**

Principiul similitudinii e aplicat nu numai de adepții homeopatiei ci și de medicii alopați, care prin el obțin rezultate foarte bune în tratamentele aplicate dar care (pretînd homeopatii) „nu posedă totuși înțelegerea intimă a adevăratului substrat terapeutic” al succeselor lor. Alopatică, ca metodă de tratare a unui bolnav este, deci, remediul ce provoacă într-un organism bolnav, fie o stare diferită de simptomele bolii, fie o stare contrară acestora. „Alopaticii își concentrează toate eforturile exclusiv în vederea diagnosticului de boală (din a cărei cunoaștere ei deduc oarecum secundar, și nu întotdeauna în chip unanim, terapeuica adecvată), pe cînd homeopatii urmăresc în primul rînd, diagnosticul de boală (sau mai exact exprimat: diagnosticul de sindrom individual al bolnavului)

și abia în al doilea rînd, diagnosticul de boală.” (Corneliu Aurian-Blăjeni). „Alopatică pură... nu este apanajul nici unei școli medicale... pentru că medicina oficială (alopatică) lucrează adesea după regulile homeopatiei”; (Allendy). Ceea ce pentru Charcot, care a marcat medicina, a fost o inspirație extraordinară, cu rezultate fericite, pentru orice homeopat este un rezultat normal, chiar obligatoriu, al cunoașterii aplică-

rii principiului similitudinii. Exemplele sunt numeroase și involuntar recunoscute de medicii alopați celebri ca: Lancereaux, Huchard, Leon Simon, Combemale, Grasset, Manquat, Hayem, Martiny. În timp, practica alopatie a folosit din ce în ce mai multe substanțe homeopatică, sub numele de medicamente, cu nume diferite sau ușor schimbate. Adesea, tratarea alopatie este numită cu ironie „homeopatie involuntară” și e asemănătoare cu eroul lui Molière, Jourdain, care nu ținea seama că vorbea în mod curent... în proză.

Intreg secolul trecut și chiar secolul nostru sînt martorele unei lupte surde sau fățișe, în detrimentul sănătății omului, între cele două sisteme ale medicinei, favorizat oficial fiind sistemul alopatie. Dar, cum foarte frumos afirmă Dr. Ch. Lancelin, „Adesea în știință, erezia de astăzi este adevărul de mâine”.

Corina Cristea



«ȘI LIMBA POATE FI UN MOTIV DE RĂZBOI»



Amindoi sînt sîrbi și luptă împotriva lui Slobodan Miloševici. Nu luptă cu aceleași vorbe, Vidosav Stevanovici a fost exclus din viața publică și s-a retras ca să scrie. Vuk Draskovici a înființat principala mișcare de opoziție democratică.

Se cunosc de cincisprezece ani. Despărțiți de război nu s-au mai văzut din octombrie 1991. Vidosav Stevanovici, autorul romanului Zăpada și cîinii — apărut de curind la editura pariziană Belfond, primul roman scris în vreme de război, despre război — trăiește împreună cu nevasta și copiii într-un sat din Serbia. Exclus din viața publică (regimul actual i-a retras orice drept de muncă fostului editor) scrie și supraviețuiește datorită economiilor și traducerilor din limbi străine. Vuk Draskovici al cărui roman scris în 1981 — Cuțitul urmează să apară la editura franceză Lattès, locuiește într-un oraș-dormitor-comun în împrejurimile Belgradului. Președinte al Mișcării Sîrbe pentru renașterea democratică din ianuarie 1990, de trei ani n-a mai scris nimic. Își consacră tot timpul activităților politice: mitinguri, întruniri, proteste, conferințe de presă...).



Catherine Argand în dialog cu VIDOSAV STEVANOVICI și VUK DRASKOVICI, doi scriitori din fosta Iugoslavie 1

Catherine Argand: Cînd, în ce moment precis ați știut că războiul vă va întoarce pe dos viața, munca de scriitori?

Vuk Draskovici: În ziua cînd am înțeles că soarta popoarelor iugoslave se află în mîinile unor indivizi asemănători hotentotilor — popoare din Africa meridională pe care le-am cunoscut în perioada în care am fost ziarist. La întrebarea: „Ce înțelegeți prin justițe?” hotentotii răspund: „Cînd tribul meu atacă tribul vecin, îl jefuiește, îl ucide și aduce cea mai mare pradă posibilă”. La întrebarea: „Ce înțelegeți prin injustiție și crimă?” răspunsul a fost: „Cînd tribul vecin face ai-doma cu tribul nostru”.

Vidosav Stevanovici: Spun și scriu de multă vreme că în Balcani nici o problemă nu se poate rezolva prin aplicarea principiului etnic. Orice naționalism începe prin iubirea de sine-în-suși devenind, de îndată ce intră pe mîna unor demagoogi, ură împotriva tuturor. În 1988, cînd am înțeles că propaganda naționalistă va face inevitabilă izbucnirea războiului, m-am hotărît să părăsesc viața publică. Să nu aparțin nici poporului, nici partidului, nici unei etnii, să fiu doar un individ care-și ispășește greșelile. N-am putut să găsesc alt răspuns.

Vuk Draskovici: Am luat-o pe alt drum întemeind în 1990, Mișcarea sîrbă pentru renaștere democratică. Televiziunea fiind confiscată, am mers drept în popor asemeni pelerinilor din secolul al XIX-lea. În fiecare zi, timp de șase luni am repetat același lucru: orice univers se sprijină pe armonia contrariilor. Nu există două stele la fel, niciăieri pe lume nu există vreo pădure în care să cînte un singur fel de pasăre, două maluri ale unui riu identice, doi oameni cu aceleași amprente digitale. Asta înseamnă că Dumnezeu este împotriva uniformității, că orice încercare de a avea o națiune pură, o cultură pură, căsătorii etnice pure este o aberație. Am vorbit unui milion de oameni și un milion de persoane m-au dat votul la alegeri. Dacă aș fi putut împreună cu cei care gîndesc normal, la televiziune...

C.A.: Ce deosebire e între un om politic și un scriitor?

Vidosav Stevanovici: Aproape toți oamenii politici se degradează lent, zi cu zi. Este o degradare fără sfîrșit. Vuk este o excepție.

Vuk Draskovici: Literatura aduce fericirea, ea înalță, politica distruge. Eu aștept sfîrșitul războiului și al regimului acesta ca să mă întorc la literatură.

Vidosav Stevanovici: Alceva m-a împiedicat să fac politică: sînt sceptic și nu mă pot conduce singur, mă îndoiesc, nu mă consider infailibil. Cum să dau rețete altora? Cu ce drept aș vorbi în numele lor? Nu sînt Adam. Biblia nu e cartea mea de căpătîi. Contrar personajelor pe care le regizează în romane, scriitorul nu poate juca mai multe roluri.

Vuk Draskovici: Scriitorul ezită, omul politic afirmă. Politica e o dogmă mai puternică decît biserica. Îmi amintesc de o frescă dintr-o biserică. Se vede lespeda ridicată de pe mormînt și trupul lui Christos lipsind. În jur, legionarii romani dorm. A înviat

într-adevăr Christos? Poate corpul i-a fost doar furat? Cel care crede, tocmai pentru a-și întemeia credința are nevoie de îndoială. Dacă fresca ar fi fost pictată de un om politic, ar fi reprezentat soldații în picioare, cu lăncile încrucișate deasupra mormîntului. Ca să nu existe nici o îndoială.

C.A.: Ce responsabilitate au avut intelectualii în declanșarea războiului? Vă simțiți vinovați individual sau colectiv?

Vuk Draskovici: Poate sînt co-responsabil de folosirea necugetată a unor cuvinte ca națiune, interes național sau Serbia perfectă. Din toate aceste metafore romantice, azi poporul n-a reținut decît noțiunile primare. Acum cincisprezece ani nu cred că ar fi fost posibil un război sau că anumiți termeni ar fi fost interpretați greșit... În Cuțitul evoc exterminarea sîrbilor în

cel de al doilea război mondial, singura speranță ca răul să nu se repete. Acum sînt acuzat că sînt trădător care și-a trădat cuțitul — că sînt un criminal care descriind pe te nebuni care omoară alți nebuni flogiul crimei. Nu cred că a fost vreun nevinovat în fosta Iugoslavie. Scriitorii care au ațîlat războiul s-au exminat ei înșiși ca scriitori. Spre exemplu Eduard Limonov care a pus mîna pe armă și a tras sub ochiul obiectivelor de filmat, nu e altceva decît cine al războiului, un mercenar...

Vidosav Stevanovici: Majoritatea scriitorilor, oamenilor de știință, artiștilor, sînt vinovați în acest sens, ceptînd să propage naționalismul, conformism, oportunism, mitomania interes personal sau orbire. De atunci toți cei care, scriitori sau oameni politici, propagă războiul pot fi ușor cunoscuți: toți și-au trimis copiii străinătate. În acest sens, cred că noviața nu poate fi colectivă. Nu vinovate nici popoarele, nici profesiunile ci doar indivizii. Vor trebui jucați cați neuitînd că înaintea obuzelor gloanțelor au fost cuvintele, incită la ură, la omor. Războiul e dus de minoritate a profitorilor care declamă că își iubesc poporul, expediindu-și odată averile în băncile din străinătate. Este o politică murdară dusă de oameni murdari iar rezultatele vor fi nule.

Vuk Draskovici: Voi adăuga că din cauzele acestui apocalips — pe cea mai importantă — este minciuna. În timpul celui de al doilea război mondial, în statul independent care era o creație nazistă, au fost cîși nu mai puțin de un milion de sîrbi din care șapte sute de mii proveneau din Bosnia Herțegovina. La sfîrșitul războiului, comuniștii au pus mîna pe patere cu ajutorul tancurilor armate roșii: prima hotărîre pe care au luat-o a fost ascunderea crimei. O altă hotărîre pe care au justificat-o prin nevoia era ca să putem trăi împreună. După șaptesprezece ani de la sfîrșitul războiului, bunica mi-a spus că mergeam să cunoaștem într-o groapă comună corpul unchiului meu. Nu știusem

Prezentare și traducere
Andriana Fianu



C. Gonzales Iglesias: Omagiu lui Dürer

Continuare în pag. a 15-a